

WIE WAS JEZUS EIGENLIJK?

Wie was Jezus eigenlijk?

Bloemlezing uit de historische verslagen

Geheimen van de Bijbel
Rudi Hakvoort

Voorhoeve

Rudi Hakvoort

Wie was Jezus eigenlijk?

Bloemlezing uit de historische verslagen

© 2008 Uitgeverij Voorhoeve
Postbus 5018, 8260 GA Kampen
www.kok.nl

Omslagontwerp: Douglas Design
ISBN 978 90 297 1896 7
NUR 707

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means – electronic, mechanical, photocopy, recording or any other – except for brief quotations in printed reviews, without the prior written permission of the publisher.

Inhoud

Wie was Jezus (A)	1 Een poll	9
	2 Er was eens...	13
	3 Maria, Jozef en Jezus	17
	4 Het eerste kerststalletje	21
	5 Licht in het donker	25
Wat leerde Jezus? (B)	6 Vrijheid voor gevangenen	29
	7 Prioriteiten	33
	8 Alleen op de wereld	37
	9 Tweemaal geboren?	41
Wat deed Jezus? (C)	10 De etensbel luidt...	45
	11 Wat nu?	49
	12 Sta op!	53
	13 Dorst	57
Hoe stierf Jezus? (D)	14 Liefde of haat?	61
	15 Zwaarden en knuppels	65
	16 Jezus of Jezus?	69
	17 Vader, vergeef hun...	73
	18 Als een lam...	77
Het einde van Jezus? (E)	19 Het verdwenen lijk	81
	20 Weg = weg?	85
	21 Een oude bekende?	89
	22 Van lam naar leeuw	93

Voorwoord

Iedereen heeft wel eens van Jezus gehoord. Als grondlegger van het christendom neemt hij een belangrijke plaats in onze cultuurgeschiedenis in. Maar in de afgelopen tweeduizend jaar zijn er in zijn naam heel uiteenlopende dingen gebeurd, van moeder Theresa tot de kruistochten. Was dit allemaal wat Jezus ooit bedoelde? Wie was Jezus eigenlijk echt?

Deze vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden. En de antwoorden die je hoort, zijn maar al te vaak gekleurd door persoonlijke overtuigingen. Als er iemand 'misbruikt' is, is het Jezus wel...

De bijbel bevat de oudste biografieën over Jezus, opgeschreven door tijdgenoten. Zij waren ooggetuigen van zijn leven en sterven. De bedoeling van dit boek is om de lezer met deze historische verslagen in aanraking te brengen.

Deze serie beoogt de lezer kennis te laten maken met de bijbel. Door achtergronden te geven wordt de tekst op aansprekende wijze tot leven gewekt. Het is aan de lezer om zich vervolgens een mening te vormen. Niet op basis van meningen van anderen, maar zagezegd uit de eerste hand...

Aangezien de bijbel oorspronkelijk in het Hebreeuws (het oude testament) en het Grieks (het nieuwe testament) is geschreven, wordt gebruikt gemaakt van vertalingen. De bijbelgedeelten in dit boek zijn afkomstig uit *De Nieuwe Bijbelvertaling*, die in 2003 is afgerond.

1

Een poll

Inleiding

We beginnen met een door Jezus gehouden poll. Deze staat in het boek Matteüs, het eerste bijbelboek van het nieuwe testament en één van de vier zogeheten ‘evangeliën’. Elk evangelie geeft een biografie van Jezus van Nazaret, hoewel elke schrijver dit vanuit een ander gezichtspunt doet. Dit verhaal beschrijft wat mensen in Jezus’ tijd in hem zagen.

Tijd & plaats

De gebeurtenissen dateren uit de tijd dat Jezus leefde en in Israël rondreisde om te preken. Dit moet ergens rond het jaar 30 na Christus zijn geweest, hoewel een precieze datering lastig is. De eerstgenoemde gebeurtenissen hebben zich waarschijnlijk in de buurt van het meer van Galilea afgespeeld. Het vervolg vindt plaats in het gebied van Caesarea Filippi, dat in het uiterste noorden van Israël lag.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar het staat: Matteüs 16:1-20

De farizeeën en de sadduceeën kwamen Jezus op de proef stellen met de vraag hun een teken uit de hemel te tonen. Hij gaf hun daarop dit antwoord: ‘Wanneer de avond valt, zegt u: “Morgen

mooi weer, want de hemel kleurt rood.” En ’s ochtends: “Storm op til, want het rood aan de hemel is dreigend.” De aanblik van de hemel weet u wel te duiden, en de tekenen van de tijd niet? Dit

is een verdorven en trouweloze generatie. Ze verlangt een teken, maar zal geen ander teken krijgen dan dat van Jona.' Zo liet hij hen staan en vertrok.

De leerlingen voeren naar de overkant, maar waren vergeten brood mee te nemen. Dus toen Jezus tegen hen zei: 'Wees terdege op je hoede voor de zuurdesem van de farizeeën en de sadduceeën,' begonnen ze er met elkaar over te praten dat ze geen brood hadden meegenomen. Jezus merkte het en zei: 'Kleingelovigen, waarom bespreken jullie met elkaar dat je geen brood bij je hebt? Begrijpen jullie het dan nog niet, en herinneren jullie je ook de vijf broden voor de vijfduizend niet, en hoeveel manden jullie weer ophaalden? En ook niet de zeven broden voor de vierduizend en hoeveel manden jullie toen weer ophaalden? Hoe is het mogelijk dat jullie niet begrijpen dat ik het niet over brood had? Wees op je hoede voor de zuurdesem van de farizeeën en de sadduceeën!' Toen begrepen ze dat hij niet bedoelde dat ze op hun hoede moesten zijn voor de zuurdesem in het brood, maar voor het on-

derricht van de farizeeën en de sadduceeën.

Toen Jezus in het gebied van Caesarea Filippi kwam, vroeg hij zijn leerlingen: 'Wie zeggen de mensen dat de Mensenzoon is?' Ze antwoordden: 'Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van de andere profeten.' Toen vroeg hij hun: 'En wie ben ik volgens jullie?' 'U bent de messias, de Zoon van de levende God,' antwoordde Simon Petrus. Daarop zei Jezus tegen hem: 'Gelukkig ben je, Simon Barjona, want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel. En ik zeg je: jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen. Ik zal je de sleutels van het koninkrijk van de hemel geven, en al wat je op aarde bindend verklaart zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat je op aarde ontbindt zal ook in de hemel ontbonden zijn.' Daarop verbood hij de leerlingen ook maar tegen iemand te zeggen dat hij de messias was.

Toelichting

Het rood van de avondhemel werd door Joodse boeren als een voorteken van mooi weer uitgelegd. Een rode ochtendzon vond men minder gunstig: dit was een voorbode voor storm. Zoals hetzelfde natuurfenomeen verschillend wordt verklaard, zo kunnen mensen verschillende meningen hebben over eenzelfde onderwerp. Zoals over de vraag wie Jezus van Nazaret was.

Veel verhalen doen over Jezus de ronde. Jezus vraagt zijn leerlingen eens op te sommen wat er zoal over hem wordt gezegd. Na een aantal antwoorden stelt hij zijn twaalf leerlingen voor het blok: Voor wie houden zij hem nu? Dat blijkt een heel persoonlijke vraag. Simon Petrus, de meest spontane van Jezus' leerlingen, antwoordt onmiddellijk: 'U bent de messias, de zoon van de levende God!' Petrus beschouwt Jezus als de beloofde 'messias' – de verwachte verlosser die het Joodse volk weer zou vrijmaken. Ook noemt hij hem de 'zoon van de levende God'. Voor Petrus was Jezus veel meer dan een gewoon mens...

Het getuigenis van Petrus speelt een belangrijke rol in het christelijke geloof. Wat dit betreft zijn Jezus' woorden uitgekomen: Juist omdat Jezus voor christenen zo bijzonder is, bestaat het christelijke geloof.

Het is interessant dat Jezus zijn leerlingen verbiedt om door te vertellen wie Hij is. Blijkbaar vindt hij het belangrijk dat iedereen deze vraag voor zichzelf beantwoordt – zonder af te gaan op meningen van anderen.

Noten

Farizeeën: De farizeeën waren populaire religieuze leiders van het Joodse volk. Ze waren geschoold in de uitleg van de geschriften die nu het oude testament in de bijbel vormen.

Sadduceeën: De sadduceeën vormden een groep Joodse leiders uit de hogere standen, voornamelijk uit de priesters. Ze waren erg behoudend in de leer en hadden enige politieke invloed.

Het teken van Jona: Jona, een profeet in het oude testament, werd door zeelieden overboord gezet en opgeslokt door een grote vis. Na drie dagen spuwde de vis hem uit op het strand. Dit wordt door de evangelisten op Jezus toegepast, die na drie dagen uit de dood zou opstaan.

Zuurdesem: Zuurdesem is gegist deeg, waarvan steeds een deel bewaard werd om als rijsmiddel te gebruiken voor volgend deeg. In de bijbel symboliseert het de (vooral negatieve) invloed van iets kleins op een groter geheel.

Johannes de dooper: Neef van Jezus, die kort voor het begin van Jezus' openbare optreden zijn komst bij de mensen aankondigde.

Elia: Profeet in het oude testament die eens vuur uit de hemel liet komen.

De Mensenzoon: Een aanduiding in de evangeliën voor Jezus van Nazaret.

Messias: Het woord 'messias' betekent letterlijk 'gezalfd'. Koningen van Israël werden vanouds bij hun inhuldiging met olijfolie gezalfd. In het oude testament is het een benaming voor de komende verlosser, de toekomstige koning van Israël.

De poorten van het dodenrijk: Het dodenrijk is in de bijbel de plaats waar de mensen na hun sterven voortbestaan.

De sleutels van het koninkrijk van de hemel: Het 'koninkrijk van de hemel' geeft de heerschappij van God (de 'hemel') over de mensen aan. Er wordt verschillend gedacht over wat de 'sleutels' voorstellen die aan Petrus zijn toegekend. Wellicht hebben deze te maken met de belangrijke rol die Petrus in de vroege kerk speelde. Door hem is als het ware het christelijke geloof ook voor niet-Joden 'ontsloten'.

Gespreksvragen

- (1) Welke 'meningen' hoor je zoal over Jezus van Nazaret? In hoeverre zijn deze meningen gebaseerd op persoonlijke interpretaties? En in hoeverre op feiten?
- (2) Is de bijbel een goede gids om uit te vinden wie Jezus eigenlijk was? Welke andere bronnen kunnen ons hierbij helpen? Hoe betrouwbaar zijn al deze bronnen?

2

Er was eens...

Inleiding

We verplaatsen ons naar het evangelie van Johannes, de vierde biografie van Jezus in de bijbel. Johannes legt in zijn boek vooral de nadruk op Jezus' hemelse afkomst en zijn goddelijke macht. Daarin onderscheidt dit evangelie zich dan ook van de andere drie evangeliën.

Tijd & plaats

Het onderstaande verhaal vormt de opening van het evangelie van Johannes. Het verbindt gebeurtenissen uit een ver verleden, nog voordat de aarde bestond, op een bijzondere manier met de verschijning van Jezus. Jezus wordt hierbij aangeduid als het 'Woord'.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Johannes 1:1-18

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis

heeft het niet in haar macht gekregen.

Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes. Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat iedereen door hem zou geloven. Hij was niet zelf het licht, maar hij was er om te getuigen van het

licht: het ware licht, dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam. Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen. Wie hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God. Het Woord is mens geworden en

heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader. Van hem getuigde Johannes toen hij uitriep: ‘Hij is het over wie ik zei: “Die na mij komt is meer dan ik, want hij was er vóór mij!”’ Uit zijn overvloed zijn wij allen met goedheid overstelpt. De wet is door Mozes gegeven, maar goedheid en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen. Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.

Toelichting

Sprookjes openen vaak met: ‘er was eens...’. Johannes begint min of meer ook zo: Jezus: het ‘Woord’ was er eens. Wanneer? Nou, ‘in het begin’. Waarschijnlijk doelt Johannes hierbij op het begin van de wereld. De bijbel suggereert daarmee dat Jezus al bestond voordat hij werd geboren. Toen ‘was’ Jezus er al. Niet alleen ‘bij God’, maar Johannes vermeldt dat hij ‘God was’.

Daarmee geeft de bijbel aan dat Jezus niet zomaar een mens was. Hij was mens maar tegelijkertijd ook God. Dat blijkt niet alleen uit zijn bestaan voor zijn geboorte, maar ook uit de rol die hij, het ‘Woord’, bij het ontstaan van de wereld speelde. Op pagina 1 opent de bijbel met de schepping van de wereld in zes dagen door het spreken van God. Johannes begint zijn boek daar als het ware ook mee. Hij vertelt hóe God heeft gesproken: door het ‘Woord’, dat wil zeggen door Jezus.

Johannes vermeldt vervolgens heel nuchter hoe Jezus in de

wereld kwam. Geen uitgebreid kerstverhaal, maar ‘het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond’. Dat is een opmerkelijke uitspraak: door Jezus kwam God zelf bij de mensen...

Johannes gebruikt verschillende metaforen voor Jezus’ komst: Behalve het ‘Woord’ ook nog ‘leven’ en ‘licht’. De wereld wordt geschilderd als een donkere plaats, waarin Jezus komt om die te ‘verlichten’. Jezus laat als het ware zien hoe de wereld echt in elkaar zit. Eens had God de mensen via Mozes wetten en regels gegeven. Met Jezus probeert God het op een andere manier: in hem bracht hij ‘goedheid en waarheid’. Dat was, zo stelt het laatste vers, Gods bedoeling.

We zullen in de volgende passages zien of dit is gelukt.

Noten

Het Woord: Het begrip ‘Woord’ werd in de vroegere Griekse filosofie gebruikt voor de kracht die aan het universum ten grondslag ligt. In het oude Jodendom werd het ‘Woord’ geïdentificeerd met de (Goddelijke) Wijsheid en de Wet, dus de essentie van Gods spreken tot de mensen. Door Jezus het ‘Woord’ te noemen gaf Johannes aan dat Jezus als goddelijk persoon de wereld in stand houdt en dat God door hem tot de mensen spreekt.

Kinderen van God: Zoals kinderen in een relatie met hun ouders staan en op hen lijken, zo stelt Johannes dat mensen die Jezus aannemen, d.w.z. in hem geloven, met God in een relatie komen en (in een bepaald opzicht) op God gaan lijken.

Het Woord is mens geworden: Eerst bestond Jezus ‘bij God’ (wat suggereert dat hij een goddelijk persoon was), en vervolgens ‘werd hij mens’. Dit gedeelte is één van de basisteksten voor wat in het christelijke geloof ‘de twee naturen’ van Jezus wordt genoemd. Jezus was én God én mens.

De Vader: Benaming voor God de Vader. De bijbel kent één God, maar laat tegelijkertijd zien dat die uit drie Personen bestaat: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Dit wordt ook wel de Drie-eenheid genoemd.

De wet: Met de wet worden in het bijzonder de eerste vijf boeken van het oude testament bedoeld (ook wel de ‘thora’ genoemd).

Mozes: Mozes is volgens de joodse en christelijke traditie de auteur van de eerste vijf bijbelboeken. Ook heeft Mozes van God de tien geboden ontvangen en aan Israël doorgegeven.

Gespreksvragen

- (3) Zou Jezus echt God kunnen zijn? Waaruit zou dit kunnen blijken in zijn levensverhaal? Zijn er ook gebeurtenissen uit Jezus' leven waar je vraagtekens bij plaatst als hij inderdaad God was?
- (4) Allerlei volken kennen mythen en sagen waarin goden de mensen bezoeken. Waarin komt dit gedeelte van Johannes daarmee overeen? En zijn er ook verschillen?

3

Maria, Jozef en Jezus

Inleiding

Het boek van Lucas vormt de derde biografie van Jezus. Dit evangelie beschrijft Jezus als een heel bijzonder mens. Ook geeft het meer dan de andere evangeliën inzicht in allerlei gevoelens en ervaringen van Jezus. Wellicht heeft dat ermee te maken dat de schrijver, Lucas, een dokter was.

Tijd & plaats

Het volgende verhaal beschrijft de aankondiging van Jezus' geboorte door een engel. Dit moet enkele jaren voor het begin van onze jaartelling hebben plaatsgevonden. De opstellers van de Juliaanse kalender hebben zich namelijk vergist: Op grond van de historische gegevens over de regerende vorsten blijkt Jezus niet in het jaar nul – dat bestaat trouwens niet eens – maar waarschijnlijk ergens tussen het jaar 4 en het jaar 9 vóór Christus te zijn geboren. De ontmoeting met de engel vindt plaats in Nazaret, een klein dorpje in het noorden van Israël.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 1:26-38

In de zesde maand zond God de engel Gabriël naar de stad Nazaret in Galilea, naar een meisje dat was uitgehuwelijkt aan een man

die Jozef heette, een afstamming van David. Het meisje heette Maria. Gabriël ging haar huis binnen

en zei: ‘Gegroet Maria, je bent begenadigd, de Heer is met je.’ Ze schrok hevig bij het horen van zijn woorden en vroeg zich af wat die begroeting te betekenen had. Maar de engel zei tegen haar: ‘Wees niet bang, Maria, God heeft je zijn gunst geschonken. Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet hem Jezus noemen. Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal hem de troon van zijn vader David geven. Tot in eeuwigheid zal hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen.’ Maria vroeg aan de engel: ‘Hoe zal dat gebeuren? Ik heb

immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.’ De engel antwoordde: ‘De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en Zoon van God.

Luister, ook je familielid Elisabet is zwanger van een zoon, ondanks haar hoge leeftijd. Ze is nu, ook al hield men haar voor onvruchtbaar, in de zesde maand van haar zwangerschap, want voor God is niets onmogelijk.’ Maria zei: ‘De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.’ Daarna liet de engel haar weer alleen.

Toelichting

In het vorige gedeelte stelde Johannes dat Jezus al voor zijn geboorte bestond. Lucas beschrijft nu hoe Jezus geboren werd. Het is interessant dat Lucas’ verhaal nauw aansluit bij Johannes’ beschrijving.

Op een goede dag ontmoet een jong meisje met de naam Maria een engel. Op basis van de Joodse verlovingsgebruiken vermoed men dat Maria rond een jaar of 15 moet zijn geweest. De engel vertelt haar dat ze een baby zal krijgen. Niet zomaar een kind, maar een zoon van God zelf. Dat kind moet ze dan de naam ‘Jezus’ geven. Straks zal het namelijk koning worden: koning van Israël, tot in eeuwigheid.

Het is begrijpelijk dat Maria ervan schrikt. Hoewel ze met Jozef verloofd is, is ze nog niet met hem naar bed geweest. De

engel legt haar uit dat de heilige Geest zal komen om haar te bevruchten. Het is niet duidelijk hoe dit is gegaan. Wel geeft de bijbel consequent aan dat Maria de moeder van Jezus was, maar Jozef niet de vader. Dat is namelijk God. Dit wordt in het christelijke geloof ook wel de ‘maagdelijke geboorte’ genoemd: Jezus werd geboren uit Maria die nog maagd was. Niet Jozef maar God verwekte Jezus.

Lucas vermeldt dat Jezus ook om deze reden ‘Gods zoon’ is: Als Gods zoon woonde hij al voor zijn geboorte in de hemel. Maar ook als mens was God zijn vader. Jezus was een gewoon mens. Net als andere mensen is hij uit zijn moeder ter wereld gekomen. Maar toch was hij anders. Jezus was ‘heilig’: hij leefde op aarde maar hoorde als het ware bij de hemel. Want hij was Gods zoon.

Noten

Engel: Engelen zijn in de bijbel hemelse dienaren van God. Soms worden ze met een boodschap naar de aarde gestuurd, zoals hier naar Maria.

Gabriël: Gabriël is één van de weinige engelen met een naam. Gabriël was eerder al eens naar de profeet Daniël gestuurd, en ook naar Zacharia, de man van Elisabet en de vader van Johannes de dooper.

De troon van David: David was één van de eerste koningen van Israël. Zoals de Nederlandse troon bezet is door afstammelingen uit het huis van Oranje-Nassau, zo was het koningschap over Israël voorbehouden aan afstammelingen van David. Zowel Jozef als Maria, en dus ook Jezus, werden in deze koningslijn geboren.

Allerhoogste: In de bijbel wordt de naam ‘Allerhoogste’ als een titel voor God gebruikt. Het geeft ondermeer aan dat God de macht heeft om koningen op aarde te benoemen.

Jakob: Jakob is één van de patriarchen van het volk Israël. Jakobs twaalf zonen werden stamvaders van de twaalf families (‘stammen’) van Israël, die later elk een eigen provincie kregen toebedeeld.

De heilige Geest: Behalve de Vader en de Zoon (Jezus) identificeert de bijbel nog een derde persoon als God, en wel de Heilige Geest. In het

christelijke geloof vormen deze drie Personen samen de ene God (de 'Drie-eenheid').

Heilig: Het woord 'heilig' komt vaak in de bijbel voor. Het geeft niet zozeer aan dat iemand (of iets) zonder fouten of onvolkomenheden is, of hele bijzondere dingen heeft gedaan, maar dat de betreffende persoon in een bijzondere relatie met God staat.

Gespreksvragen

- (5) Wat vind je ervan dat de bijbel Jezus uit een maagd geboren laat worden met God als vader? In hoeverre kan dit verklaard worden als een bepaalde geneeskundige 'techniek' (zoals ivf, klonen en genetische manipulatie)? Of is het toch iets anders?
- (6) De engel noemde Jezus 'heilig', wat wil zeggen dat hij op een bijzondere manier met God was verbonden. Waaruit blijkt dit in Jezus' leven?

4

Het eerste kerststalletje

Inleiding

Het volgende verhaal geeft een beschrijving van Jezus' geboorte. Heel gewoon, net als die van andere mensen. Maar toch ook heel ongewoon. Lees maar...

Tijd & plaats

Het is enige tijd na het bezoek van de engel. Maria, inmiddels bijna uitgerekend, trekt met Jozef naar Betlehem. De Romeinen hebben namelijk een volkstelling georganiseerd en hiervoor moeten Jozef en Maria hun woonplaats Nazaret verlaten. In Betlehem in de provincie Judea, dus niet zo ver van Jeruzalem, wordt Jezus geboren.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 2:1-20

In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af dat alle inwoners van het rijk zich moesten laten inschrijven. Deze eerste volkstelling vond plaats tijdens het bewind van Quirinius over Syrië. Iedereen ging op weg om zich te laten inschrijven, ieder naar de plaats waar hij vandaan kwam. Jozef ging van de stad Na-

zaret in Galilea naar Judea, naar de stad van David die Betlehem heet, aangezien hij van David afstamde, om zich te laten inschrijven samen met Maria, zijn aanstaande vrouw, die zwanger was. Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan, en ze bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkelde

hem in een doek en legde hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het nachtverblijf van de stad.

Niet ver daarvandaan brachten herders de nacht door in het veld, ze hielden de wacht bij hun kudde. Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door het stralende licht van de Heer, zodat ze hevig schrokken. De engel zei tegen hen: 'Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen, dat het hele volk met grote vreugde zal vervullen: vandaag is in de stad van David voor jullie een redder geboren. Hij is de messias, de Heer. Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt.' En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat

God prees met de woorden: 'Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft.'

Toen de engelen waren teruggegaan naar de hemel, zeiden de herders tegen elkaar: 'Laten we naar Betlehem gaan om met eigen ogen te zien wat er gebeurd is en wat de Heer ons bekend heeft gemaakt.' Ze gingen meteen op weg, en troffen Maria aan en Jozef en het kind dat in de voederbak lag. Toen ze het kind zagen, vertelden ze wat hun over dat kind was gezegd. Allen die het hoorden stonden verbaasd over wat de herders tegen hen zeiden, maar Maria bewaarde al deze woorden in haar hart en bleef erover nadenken. De herders gingen terug, terwijl ze God loofden en prezen om alles wat ze gehoord en gezien hadden, precies zoals het hun was gezegd.

Toelichting

Juist als Maria op reis is, gebeurt het. Tijdens het bezoek in Betlehem breken haar vliezen: Jezus wordt geboren. Heel gewoon. Net zoals iedere andere baby geboren wordt. Het kindje wordt in een doek gewikkeld en in de wieg gelegd. Nou ja, wieg... Het is een voerbak voor dieren. Want de plek waar Jozef en Maria de nacht doorbrengen is normaal een verblijfplaats voor dieren.

Iets verderop bivakkeren herders, op wacht bij hun schapen. Dit waren niet de meest geëerde mensen. Omdat ze door

hun werk verhinderd waren om de diensten in de synagoge bij te wonen, staan ze redelijk onderaan op de maatschappelijke ladder. Maar naar hen, en niet naar de regerende vorst Herodes, stuurt God een boodschapper: een engel vertelt hun over Jezus' geboorte. Een kort moment breekt de donkere nacht zelfs door een hemels engelenleger dat God prijst. Dan wordt het weer donker. En de herders gaan op zoek naar een kindje dat in een voerbak ligt.

Lucas bedoelt het contrast waarschijnlijk opzettelijk: In de hotels was geen plaats voor Jezus. Niemand blijkt bereid om de hoogzwangere Maria met haar zoon te ontvangen. Maar bij het uitschot van de samenleving vindt God mannen die hun schapen in de steek willen laten om naar Jezus op zoek te gaan. Want een geboortekaartje dat door een engel wordt bezorgd is toch wel ongewoon...

Noten

Inschrijven: De Romeinen hielden regelmatig volkstellingen. Dit had meestal met de belastingheffing te maken.

Betlehem: Betlehem lag ca. 10 km ten zuidwesten van Jeruzalem. Het is ondermeer de plaats waar koning David vandaan kwam. Daarom werd het wel de 'stad van David' genoemd.

Voederbak: Omdat Jozef en Maria geen kamer meer in de hotels vonden (behalve Jozes en Maria zullen nog meer mensen vanwege de volkstelling op reis zijn geweest) overnachtten zij in een huis (of volgens een oude traditie: in een grot) waar ook dieren verbleven. De bijbel noemt de dieren trouwens niet (zoals de spreekwoordelijke os en de ezel die bij Jezus' geboorte aanwezig zouden zijn geweest).

Herders: Volgens een oud Joods geschrift weidden de herders in de omgeving van Betlehem de tempelkudden, dus de schapen die later in de tempel geofferd zouden worden. Wellicht vormt dit een eerste zinspeling op Jezus' latere marteldood die door sommige bijbelschrijvers met een 'offer' wordt vergeleken.

Het stralende licht van de Heer: Deze uitdrukking verwijst naar de lichtgevende wolk die op verschillende plaatsen in de bijbel wordt genoemd als zichtbaar teken van Gods aanwezigheid. Deze wolk was

bijvoorbeeld boven de tempel zichtbaar ten tijde van koning Salomo, de opvolger van koning David.

De stad van David: Dit is Bethlehem (zie hierboven).

De messias, de Heer: De titel 'messias' is een aanduiding voor de beloofde verlosser van Israël. De titel 'Heer' is een naam voor God zelf. Deze namen geven daarom aan dat het geboren kindje God zelf was.

Teken: Een 'teken' is in de bijbel een bijzondere gebeurtenis waar een belangrijke betekenis aan wordt toegekend.

Gespreksvragen

- (7) Het kerstfeest is (van oorsprong) een christelijk feest ter herdenking van de geboorte van Jezus. Wat herken je hier nog van in de vercommercialiseerde Nederlandse kerstcultuur?
- (8) Het verhaal van Jezus' geboorte vermengt hele gewone met hele ongewone gebeurtenissen. Welke ongewone gebeurtenissen vermeldt Lucas? En wat voor licht werpen die op de vraag wie Jezus was?

5

Licht in het donker

Inleiding

We gaan terug in de tijd naar de profeet Jesaja. Jesaja bracht regelmatig boodschappen van God over. Hij leefde in een moeilijke tijd voor Israël, een tijd van dreigende oorlog en een tobbende economie.

Tijd & plaats

De onderstaande woorden zijn zo'n 750 jaar voor de geboorte van Jezus opgeschreven. Plaats van handeling: Juda, de provincie in Israël waar Jeruzalem ligt. Jesaja ziet achter alle donkere wolken die zich boven Israël samenvakken een lichtpuntje.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Jesaja 8:21-9:6

Moedeloos en hongerig zullen de mensen door het land zwerven. Ze zullen honger lijden en in hun woede de koning en hun God vervloeken. Ze kijken omhoog of staren naar de grond, maar overal heerst verstikkende duisternis; donker en somber is het, nacht overal. En wie daardoor omsloten wordt, zal niet ontkomen. Zoals

het land van Zebulon en Naftali in het verleden smadelijk bejegend is, zo wordt weldra eer bewezen aan de kuststreek, het Overjordaanse en het domein van andere volken. Het volk dat in duisternis rond-dooft ziet een schitterend licht. Zij die in het donker wonen worden door een helder licht

beschenen. U hebt het volk weer groot gemaakt, diepe vreugde gaf u het, blijdschap als de vreugde bij de oogst, zij jubelen als bij het verdelen van de buit. Het juk dat op hen drukte, de stok op hun schouder, de zweep van de drijver, u hebt ze verbrijzeld, zoals Midjan destijds. Iedere laars die dreunend stampte en elke mantel waar bloed aan kleeft, ze worden verbrand, een prooi van het vuur. Een kind is ons geboren,

een zoon is ons gegeven; de heerschappij rust op zijn schouders. Deze namen zal hij dragen: Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst. Groot is zijn heerschappij, aan de vrede zal geen einde komen. Davids troon en rijk zijn erop gebouwd, ze staan vast, in recht en gerechtigheid, van nu tot in eeuwigheid. Daarvoor zal hij zich beijveren, de HEER van de hemelse machten.

Toelichting

We bevinden ons in één van de donkerste tijden uit Israëls geschiedenis. Israël, de afgescheiden tien noordelijke provincies, uiten oorlogstaal tegen Juda, het koninkrijk van de twee provincies. Juda heeft stiekem een verbond gesloten met het nieuw-Assyrische rijk, een snel opkomende wereldmacht. Steunend op Assyrië probeert Juda om Israël en zijn bondgenoot Syrië te weerstaan. Inderdaad, binnen enkele jaren zal Assyrië het noordelijk deel van Israël volledig onder de voet lopen. Maar het weet nog niet dat Tiglat-Pileser III, de koning van Assyrië, vervolgens ook een grote dreiging voor Juda zal gaan vormen. Geen echt betrouwbare partner dus, dat Assyrië...

Jesaja ziet de uitkomst als het ware al. Het land ligt verwoest. Slechts puinhopen resteren. De mensen hebben hun hoop verloren, want donkere tijden zijn aangebroken. Maar dan komt Jesaja met een aankondiging van verlossing. Hij vertelt dat de rollen omgedraaid zullen worden en dat de verdrukker overwonnen wordt. Hoe dan? Door een kind dat geboren wordt.

De woorden die Jesaja uitspreekt zijn niet direct in Jesaja's tijd vervuld. Ze vormen een profetie, een toekomstvoor-

zegging. Veel bijbeluitleggers zien in deze oude woorden een beschrijving van de geboorte van Jezus. Het is inderdaad wel heel treffend dat het kind dat ‘geboren’ wordt, als zoon ‘gegeven’ is. Vormt dit al een verwijzing naar Jezus wiens geboorte in een stal gezien wordt als een geschenk van God de Vader?

Het kind draagt vier prachtige namen: raadsman, held, vader en vredevorst. Dan volgt een beschrijving van zijn machtsgebied: een rijk van grote heerlijkheid en eindeloze vrede. En dat met het kind op de troon van David. Opnieuw klopt dit met wat we over Jezus weten: hij werd in de koningslijn van David geboren en mag die troon dus opeisen. Wanneer dat rijk aanbreekt, blijft bij Jesaja wazig. Maar we zullen later zien dat Jezus wel degelijk een koningsclaim neerlegt.

Noten

Zebulon en Naftali: Provincies van Israël in het noorden van Israël. Nazaret, waar Jozef en Maria woonden, lag in Zebulon. Vooral deze twee provincies werden hard getroffen door de inval van de Assyriërs in 733 voor Christus.

De kuststreek en het Overjordaanse: De Assyriërs veroverden behoorlijk wat gebied. De ‘kuststreek’ en het ‘Overjordaanse’ waren de benamingen waaronder de ingelijfde Israëlische gebieden in Assyrië’s bestuurlijke annalen werden opgenomen.

Juk: Houten blok dat op de nek van ossen werd gelegd om de ploeg mee te trekken. In de bijbel wordt het als beeld voor onderdrukking gebruikt.

Midian: Vijand van Israël die zo’n 500 jaar daarvoor onder leiding van de richter Gideon was verslagen. Een kleine groep soldaten wist toen een groot leger te overwinnen.

Heer van de hemelse machten: De bijbel gebruikt deze titel voor God als aanvoerder van alle strijdmachten, zowel aardse als hemelse (dus engelenlegers).

Gespreksvragen

- (9) Wat vind je ervan dat christenen 'profetieën' uit vroegere tijden op Jezus toepassen? Geloof je dat zulke profetieën bestaan? Waarom wel/niet?
- (10) Zou een profetie over Jezus' koningschap nog kunnen uitkomen? Of kunnen we de hoop op een machtig rijk met eeuwige vrede beter opgeven?

6

Vrijheid voor gevangenen

Inleiding

Terug naar Jezus' tijd, maar nu enkele jaren verder. Jezus is opgegroeid en inmiddels zo'n dertig jaar oud. Hij trekt predikend door Israël. Zijn neef Johannes heeft hem inmiddels gedoopt en zijn bekendheid neemt toe. Tijd om terug te keren naar de stad waar hij zijn jeugd heeft doorgebracht. Wat voor ontvangst staat Jezus te wachten?

Tijd & plaats

De gebeurtenissen spelen zich af in de synagoge van Nazaret. Omdat Jezus hier was opgegroeid, moeten de mensen hem goed hebben gekend. Ze zullen wel nieuwsgierig zijn geweest naar deze nieuwe ster aan het Joodse firmament.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 4:14-30

Jezus keerde, gesterkt door de Geest, terug naar Galilea. Het nieuws over hem verspreidde zich in de hele streek. Hij gaf onderwijs in de synagogen en werd door allen geprezen.

Hij kwam ook in Nazaret, waar hij was opgegroeid, en volgens zijn gewoonte ging hij op sabbat

naar de synagoge. Toen hij opstond om voor te lezen, werd hem de boekrol van de profeet Jesaja overhandigd, en hij rolde hem af tot de plaats waar geschreven staat: 'De Geest van de Heer rust op mij, want hij heeft mij gezalfd. Om aan armen het goede nieuws te brengen heeft hij mij gezonden,

om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven, om een genadejaar van de Heer uit te roepen.' Hij rolde de boekrol op, gaf hem terug aan de dienaar en ging weer zitten; de ogen van alle aanwezigen in de synagoge waren op hem gericht. Hij zei tegen hen: 'Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan.'

Allen betuigden hem hun bijval en verwonderden zich over de genaderijke woorden die uit zijn mond vloeiden, en ze zeiden: 'Dat is toch de zoon van Jozef?' En hij zei tegen hen: 'Ongetwijfeld zullen jullie me dit gezegde voorhouden: Geneesheer, genees uzelf. Doe alles waarvan wij gehoord hebben dat het in Kafarnaüm gebeurd is, ook hier in uw vaderstad.' Hij vervolgde: 'Luister, ik

zeg jullie dat geen enkele profeet welkom is in zijn vaderstad. Maar ik zeg het jullie zoals het is: in de tijd van Elia, toen de hemel drie jaar en zes maanden lang gesloten bleef en er in het land een grote hongersnood uitbrak, waren er veel weduwen in Israël. Toch werd Elia niet naar een van hen gezonden, maar naar een weduwe in Sarepta bij Sidon. En in de tijd van de profeet Elisa waren er veel mensen in Israël die leden aan huidvraat, maar niemand van hen werd gereinigd, behalve de Syriër Naäman.'

Toen de aanwezigen in de synagoge dit hoorden, ontstaken ze in grote woede. Ze sprongen op en dreven hem de stad uit, naar de rand van de berg waarop hun stad gebouwd was, om hem in de afgrond te storten. Maar hij liep midden tussen hen door en vertrok.

Toelichting

Het is zaterdag, de rustdag van de Joden. De synagoge zit vol, want Jezus is er. De mensen zijn nieuwsgierig naar wat hun vroegere plaatsgenoot te vertellen heeft. Dan is het moment aangebroken waarop de bijbel wordt opengedaan. Jezus staat op om voor te lezen. Aan de beurt is een gedeelte uit de profeet Jesaja. Het gaat erover dat God iemand roept om goed nieuws te brengen.

De lezing is voorbij, de preek begint. Alle ogen zijn op Je-

zus gericht. Wat zal hij vertellen? ‘Vandaag maken jullie de vervulling van deze profetie mee’, zegt Jezus. De schrik slaat de mensen om het hart. De vervulling van zo’n oude profetie? Door Jezus, die ze al kennen vanaf dat hij een peuter was? Is hij dan door God geroepen om gevangenen vrij te laten en blinden het licht in hun ogen terug te geven?

De verhalen in de evangeliën maken inderdaad melding van allerlei wonderen die Jezus gedaan heeft. Door Jezus kregen mensen die in hun leven vast zaten, een nieuwe kans. ‘Een genadejaar van de Heer’, noemt Jesaja het. Treffend is het dat Jezus precies bij deze woorden stopt, want de profeet noemde in één adem ook de ‘dag van Gods wraak’. Jezus had geen boodschap van wraak, maar van genade. Hij liet zien dat God het goede met mensen voorheeft. En genezing en herstel wil bewerken.

De luisteraars verbazen zich over de preek. Veel teveel genade. Blijkbaar waren ze meer geïnteresseerd in Jezus’ oordeel over anderen dan in wat Jezus hun namens God aanreikte. Ze sloten hun hart voor zijn woorden en werden boos. En Jezus verliet hen.

Noten

Sabbat: Zevende dag van de week (zaterdag) en rustdag voor de Joden.

Synagoge: Ontmoetingsplaats (‘kerkgebouw’) waar de Joodse religieuze diensten werden gehouden.

Gezalfd: In de bijbel worden koningen en priesters met olie gezalfd voordat ze in functie komen. Een zalvingshandeling geeft daarom aan dat God iemand voor een bepaalde taak roept. De zalfolie wordt hier als beeld voor de heilige Geest gebruikt.

Boekrol: De voorlopers van onze boeken waren boekrollen, bestaande uit een lang, opgerold perkamenten vel dat kon worden afgerold om te lezen.

Kafarnaüm: Belangrijkste stad ten noorden van het meer van Galilea. Hier had Jezus al verschillende wonderen verricht.

Een weduwe in Sarepta: Sarepta ligt in (het huidige) Libanon. De pro-

feet Elia kwam hier tijdens een lange periode van droogte en hongersnood en hielp een arme weduwe.

Elisa: Profeet uit het oude testament, de opvolger van Elia.

De Syriër Naäman: Officier in het leger van de koning van Syrië die leed aan melaatsheid (een soort huidziekte). Na zich op advies van Elisa zeven keer in de Jordaan te hebben ondergedompeld, was hij genezen.

Gespreksvragen

- (11) Waarom zouden Jezus' plaatsgenoten boos over zijn preek zijn geworden? Hadden ze andere verwachtingen? Vonden ze Jezus' woorden aanmatigend? Of heeft Jezus iets gezegd waarvan ze voelden dat het doel raakte?
- (12) Voor veel mensen betekent christen-zijn aan allerlei regels moeten voldoen. Jezus belooft echter vrijheid van (wellicht ook zulke) 'gevangenissen'. In hoeverre ervaar je deze vrijheid in het christelijke geloof?

7

Prioriteiten

Inleiding

Het volgende verhaal komt uit de zogenaamde Bergrede. Deze omvat (waarschijnlijk verzamelde) uitspraken van Jezus die als een samenhangend geheel door Matteüs worden weergegeven. Het behoort tot de bekendste bijbelgedeelten. De Bergrede geeft inzicht in wat Jezus nu eigenlijk leerde.

Tijd & plaats

Matteüs situeert de Bergrede (verrassend...) op een berg: Jezus zit daar en zijn leerlingen zitten om hem heen. Ook veel andere mensen luisteren toe.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Matteüs 6:19-34

Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn. Het oog is de lamp van het lichaam. Dus als je oog helder is, zal heel je lichaam verlicht zijn.

Maar als je oog troebel is, zal er in heel je lichaam duisternis zijn. Als het licht in jezelf verduisterd is, hoe groot is dan die duisternis! Niemand kan twee heren dienen: hij zal de eerste haten en de tweede liefhebben, of hij zal juist toegewijd zijn aan de ene en de andere verachten. Jullie kunnen niet God dienen én de mammon. Daarom zeg ik jullie: maak je

geen zorgen over jezelf en over wat je zult eten of drinken, noch over je lichaam en over wat je zult aantrekken. Is het leven niet meer dan voedsel en het lichaam niet meer dan kleding? Kijk naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren, het is jullie hemelse Vader die ze voedt. Zijn jullie niet meer waard dan zij? Wie van jullie kan door zich zorgen te maken ook maar één el aan zijn levensduur toevoegen? En wat maken jullie je zorgen over kleding? Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld. Ze werken niet en weven niet. Ik zeg jullie: zelfs Salomo ging in al zijn luister niet gekleed als een van hen. Als God het groen dat

vandaag nog op het veld staat en morgen in de oven gegooid wordt al met zo veel zorg kleedt, met hoeveel meer zorg zal hij jullie dan niet kleden, kleingelovigen? Vraag je dus niet bezorgd af: “Wat zullen we eten?” of: “Wat zullen we drinken?” of: “Waarmee zullen we ons kleden?” – dat zijn allemaal dingen die de heidenen najagen. Jullie hemelse Vader weet wel dat jullie dat alles nodig hebben. Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden. Maak je dus geen zorgen voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen last.

Toelichting

Eén van de interessante aspecten van Jezus' prediking is dat hij steeds dieper kijkt dan veel andere mensen. Zo wijst hij regelmatig op de motieven die mensen tot hun daden aanzetten. Wat drijft een mens ten diepste? Een streven naar rijkdom? Naar macht? Of seks? Of draait het in het leven toch om andere dingen?

Met het voorbeeld van een slaaf met twee meesters illustreert Jezus dit dilemma. Hoe kun je beide meesters tegelijk tevreden stellen? Zo, zegt Jezus, gaat het ook met de meesters 'God' en 'Geld'. We kunnen er maar één tegelijk dienen.

Nu we het toch over geld hebben, lijkt Jezus te suggereren, als je God dient, zorgt hij voor je. De vogels, de bloemen – nie-

mand maakt zich er druk om en tóch blijven ze in groten getale groeien en bloeien. Maken wij ons dan niet veel te druk om zaken als geld, kleding en bezit? Jezus meldt daarbij fijntjes dat het ook nauwelijks helpt om je zorgen te maken. Wat verandert dat namelijk aan de realiteit? Kun je dan niet beter toch maar van God je prioriteit maken? Het is een nadenker-tje. Want als God bestaat, dan moet hij toch in staat zijn om ons van het nodige te voorzien?

Jezus dringt aan op keuzes maken. We kunnen niet van twee walletjes eten. Daarom adviseert hij om het koninkrijk van God bovenaan het prioriteitenlijstje te zetten. Zijn stelling is dat God dan wel voor de rest zorgt. Zou het zo werken?

Noten

Heren: Jezus leefde in de Romeinse tijd waarin slavernij nog heel gewoon was. Een slaaf hoorde min of meer bij het bezit van zijn meester. Die meester had dan ook alles over hem te vertellen.

Als je oog helder is: Het oog werd vroeger beschouwd als lichtbron (in tegenstelling tot vandaag, maar we hebben nu ook meer kennis hierover). In het Joodse denken symboliseerde het oog iemands houding jegens anderen. Een mogelijke uitleg is dat een 'helder oog' een vrijgevig iemand aangeeft. Een 'verduisterd' iemand zou daarentegen door hebzucht aan zijn geld gebonden zijn.

Liefhebben (...) haten: In het Joodse taalgebruik betekent dit dat de ene meester de voorkeur verdient boven de andere, en dus beter geënd wordt dan de andere.

Mammon: Aramees woord voor 'geld'. Jezus lijkt geld te personifiëren en de status te geven van een afgod.

El: De el was een afstandsmaat. Het kwam overeen met ongeveer 50 cm. Hier wordt het echter overdrachtelijk toegepast op het verlengen van je levensverwachting.

Salomo: Salomo was de opvolger van David als koning van Israël. Volgens de bijbel was hij ongelooflijk rijk en buitengewoon wijs.

Koninkrijk van God: Het 'koninkrijk van God' wordt op veel plaatsen in de bijbel genoemd. Het heeft ermee te maken dat God als 'koning' over de wereld wordt gezien.

Gespreksvragen

- (13) In de Bergrede worden steeds uitersten genoemd: Haten óf liefhebben. Geld of God. Zit het leven inderdaad zo in elkaar? Of kunnen zulke uitersten toch naast elkaar bestaan?
- (14) Jezus lijkt te suggereren dat als we God op de eerste plaats stellen, hij wel voor de rest zorgt. Wat vind je van zo'n stelling? Is dit niet wat naïef?

8

Alleen op de wereld

Inleiding

Jezus vertelt veel verhalen. In die verhalen verpakt hij dan een boodschap. Dit worden ook wel ‘gelijkenissen’ genoemd, een gebruikelijke onderwijsvorm voor Joodse predikers. De gebeurtenissen komen uit het leven van alledag. Maar in een laag eronder zit een les. Zo ook in het bekende verhaal van de verloren zoon. Er is niet veel fantasie voor nodig om in de wachtende vader God te zien.

Tijd & plaats

We weten niet precies wanneer Jezus de gelijkenis van de verloren zoon heeft verteld. De farizeeën, de vooraanstaande kerkleiders van die tijd, mopperen dat Jezus zich met Jan en alleman inlaat. Dan vertelt Jezus door enkele gelijkenissen waarom hij dat doet. Allereerst over het verloren schaap dat door de herder gezocht wordt (een beeld van Jezus zelf?) en daarna over de verloren munt die bij het licht van een lamp wordt teruggevonden (een beeld van de heilige Geest?). Tenslotte de derde gelijkenis, het hoogtepunt: Er is een zoon weggelopen, en zijn vader ziet uit naar het moment dat hij terugkomt...

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 15:11-24

Vervolgens zei hij: ‘Iemand had twee zonen. De jongste van hen zei tegen zijn vader: “Vader, geef mij het deel van uw bezit waarop ik recht heb.” De vader verdeelde zijn vermogen onder hen. Na enkele dagen verzilverde de jongste zoon zijn bezit en reisde af naar een ver land, waar hij een losbandig leven leidde en zijn vermogen verkwistte.

Toen hij alles had uitgegeven, werd dat land getroffen door een zware hongersnood, en begon hij gebrek te lijden. Hij vroeg om werk bij een van de inwoners van dat land, die hem op het veld zijn varkens liet hoeden. Hij had graag zijn maag willen vullen met de peulen die de varkens te eten kregen, maar niemand gaf ze hem. Toen kwam hij tot zichzelf en dacht: De dagloners van mijn vader hebben eten in overvloed, en ik kom hier om van de honger. Ik zal naar mijn vader gaan en tegen

hem zeggen: “Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden; behandel mij als een van uw dagloners.” Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader. Zijn vader zag hem in de verte al aankomen. Hij kreeg medelijden en rende op zijn zoon af, viel hem om de hals en kuste hem. “Vader,” zei zijn zoon tegen hem, “ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden.” Maar de vader zei tegen zijn knechten: “Haal vlug het mooiste gewaad en trek het hem aan, doe hem een ring aan zijn vinger en geef hem sandalen. Breng het gemeste kalf en slacht het. Laten we eten en feestvieren, want deze zoon van mij was dood en is weer tot leven gekomen, hij was verloren en is teruggevonden.” En ze begonnen feest te vieren.

Toelichting

Tja, je zult maar zo’n zoon hebben: ‘Pa, ik wou dat je al dood was. Dan kreeg ik tenminste eindelijk mijn erfenis...’ Het verhaal moet buitengewoon schokkend voor Jezus’ luisteraars zijn geweest. Ongekend brutaal van die jongen. Maar ook be-

grijpelijk? Lekker zelf bepalen wat je doet. Met je vrienden en een zak vol geld. En zónder je vader...

De vader geeft zijn zoon, tegen alle verwachting in, wat hij vraagt. En zoonlief gaat op stap. Weg van huis, want daar valt niets meer te halen. Nu de bloemetjes buiten zetten. En, zoals dat vaak gaat, zolang er geld is, is er plezier. Maar als het op-raakt, stopt de vrolijkheid. Dan blijken je vrienden toch meer geïnteresseerd in je portemonnee dan in jou. De jongeman blijft berooid achter. Uiteindelijk belandt hij bij de varkens. Je moet toch iets eten, desnoods varkensvoer.

Als hij daar zo in zijn eentje zit, begint hij te denken. Zelfs de werknemers van zijn vader hebben het beter dan hij. Hij piekert en tobt, maar tenslotte trekt hij de stoute schoenen aan: Hij gaat terug naar huis. Veel heeft hij niet te verliezen.

We kunnen ons de jongen wel voorstellen, schoorvoetend het huis naderend. Durft hij dat laatste stukje ook te gaan? Maar dan ziet hij in de verte een eenzaam figuur: zijn vader! Die blijkt al dagen op de uitkijk te staan wachtend tot zijn zoon terugkomt. Vader sluit zijn zoon in de armen en de jongeman ervaart wat liefde is. Hij heeft zijn vader niets te bieden. Toch geeft die hem alles, ongeacht wat hij hem heeft aangedaan.

De taferelen worden levendig door Jezus geschetst en prachtig door Jezus verwoord. En het wordt ontroerend als we Jezus tussen de regels door over zijn hemelse Vader horen spreken. Maar wie stelt die weggelopen zoon dan voor?

Noten

Het deel van uw bezit: Bij het verdelen van een erfenis kreeg de oudste zoon altijd een dubbel deel. De jongste zoon kreeg dus een derde.

De varkens: Varkens waren voor Joden onreine dieren. De zoon was dus waarschijnlijk ergens buiten Israël beland en (in de ogen van Jezus' toehoorders) behoorlijk diep gezonken.

Dagloner: Een soort invalkracht bij het werk op het land, die 's ochtends voor één dag gehuurd werd en 's avonds werd uitbetaald.

De hemel: ‘Zondigen tegen de hemel’ betekent ‘zondigen tegen God’. Omdat de naam van God als heilig werd beschouwd, gebruikte men omschrijvende uitdrukkingen om zo Gods naam niet onnodig te hoeven noemen.

Een ring: Wellicht betreft dit een zegelring met familie-inscripties. De ring geeft dan aan dat de jongeman weer in de familie werd opgenomen.

Sandalen: Slaven droegen geen sandalen. Dat de jongeman sandalen kreeg betekent dus dat hij weer het gezag terugkreeg als zoon van het huis.

Gespreksvragen

- (15) Hoe zou je de gelijkenis van de verloren zoon kunnen herschrijven met beelden vanuit onze huidige tijd en cultuur? Wat zou de jongeman dan met zijn geld hebben kunnen doen? En wat zou de wachtende vader zijn terugkerende zoon aanbieden?
- (16) Een gelijkenis heeft verschillende dieptelagen: het verhaal en daaronder de eigenlijke boodschap. Wat is de diepere boodschap van de gelijkenis van de verloren zoon? Is het niet beter om dit verhaal ‘de gelijkenis van de wachtende vader’ te noemen?

9

Tweemaal geboren?

Inleiding

Het volgende gedeelte beschrijft een ontmoeting tussen Jezus en Nikodemus, geleerde en *opinion leader*. Nikodemus wil weten wat de rabbi uit Nazaret te vertellen heeft. Het lijkt oprechte interesse te zijn. In het gesprek dat zich ontwikkelt vallen de woorden van de meest bekende bijbeltekst, die aangeduid wordt als 'JOHANNES 3 VERS 16': 'God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon gegeven heeft'.

Tijd & plaats

De ontmoeting vindt 's nachts plaats, ergens in Jeruzalem. Blijkbaar verwacht Nikodemus problemen als zijn gesprek met Jezus bekend wordt.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Johannes 3:1-17

Zo was er een Farizeeër, een van de Joodse leiders, met de naam Nikodemus. Hij kwam in de nacht naar Jezus toe. 'Rabbi,' zei hij, 'wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekenen doen die u verricht.' Jezus zei: 'Waarachtig,

ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.'

'Hoe kan iemand geboren worden als hij al oud is?' vroeg Nikodemus. 'Hij kan toch niet voor de tweede keer de moederschoot ingaan en weer geboren worden?' Jezus antwoordde: 'Waarachtig,

ik verzeker u: niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest. Wat geboren is uit een mens is menselijk, en wat geboren is uit de Geest is geestelijk. Wees niet verbaasd dat ik zei dat jullie allemaal opnieuw geboren moeten worden. De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn geluid, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo is het ook met iedereen die uit de Geest geboren is.’

‘Maar hoe kan dat?’ vroeg Nikodemus. ‘Begrijpt u dit niet,’ zei Jezus, ‘terwijl u een leraar van Israël bent? Waarachtig, ik verzeker u: wij spreken over wat we weten en we getuigen van wat we gezien hebben, maar jullie accepteren ons getuigenis niet. Wanneer

jullie me niet geloven als ik over aardse dingen spreek, hoe zouden jullie me dan geloven als ik over hemelse dingen spreek? Er is toch nooit iemand opgestegen naar de hemel behalve degene die uit de hemel is neergedaald: de Mensenzoon? De Mensenzoon moet hoog verheven worden, zoals Mozes in de woestijn de slang omhoog geheven heeft, opdat iedereen die gelooft, in hem eeuwig leven heeft.

Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te redden.

Toelichting

Een mens is nooit te oud om te leren. Dat moet Nikodemus gedacht hebben nu hij op Jezus afstapt. Hij wordt zelf om zijn kennis geëerd, maar toch wil hij de visie van Jezus uit de eerste hand horen.

Jezus vertelt Nikodemus hoe hij het rijk van God kan betreden. Het zijn woorden die tot op de dag van vandaag mysterieus klinken: Nikodemus hoeft alleen maar opnieuw geboren te worden... Tja, hoe moet je je dat voorstellen? Nikodemus komt er niet uit, ondanks dat dit idee al eerder in de bijbel genoemd werd.

Kort gezegd komt het er volgens Jezus op neer dat er naast

ons zichtbare leven nog een ander leven is: ‘Eeuwig leven’ noemt hij het. Het houdt een leven in relatie met God in. Jezus stelt dat de natuurlijke geboorte niet voldoende is om dat tweede, echte leven te ervaren. Daarvoor is namelijk een tweede geboorte nodig. In het christelijk geloof wordt dit wel aangeduid als de ‘wedergeboorte’.

Wat we er ook van vinden, dit is een radicale boodschap. Het nieuwe leven wordt volgens Jezus namelijk alleen verkregen door ‘geloof’ in hem. Jezus ziet zichzelf als redder van de mensen. Aangezien God eens de wereld zal veroordelen, maar toch veel van de mensen houdt, stuurde hij Jezus. Jezus leert dat wie in hem gelooft, aan dit oordeel ontkomt. Want dan, zegt het gedeelte, geeft God een nieuw leven, een eeuwig leven.

Noten

Rabbi: Aanduiding voor een Joodse religieuze leraar. Het onderwijs betrof niet alleen kennis maar vaak ook een levenswijze.

Opnieuw geboren worden: Eigenlijk staat hier: ‘van bovenuit geboren worden’, waarmee bedoeld wordt: ‘van God uit’. In het Joodse denken werd deze term gebruikt voor niet-Joden die tot het Jodendom wilden toetreden. Nieuw was dat Jezus de uitdrukking ook op Joden toepaste. Jezus geeft daarmee aan dat alle mensen een nieuwe start moeten maken.

Geboren uit water en geest: Deze uitdrukking verwijst naar een passage uit het bijbelboek Ezechiël. Daarin wordt een herstel beschreven dat geïnitieerd wordt door reiniging met water en het ontvangen van een nieuwe ‘geest’. En dat alles door het werk van de heilige Geest.

Leraar van Israël: Nikodemus was een Farizeeër en werd daarom als een bijbelleraar beschouwd.

De slang: Verwijzing naar een gebeurtenis tijdens Israëls woestijnreis van Egypte naar het beloofde land. Toen er gemor ontstond kwamen er giftige slangen. Velen overleden aan de beten. Mozes maakte toen een koperen slang en hield die op een stok omhoog. Het verhaal zegt dat iedereen die daarnaar keek, in leven bleef.

Eeuwig leven: Eeuwig leven betekent in de bijbel niet alleen 'leven zonder einde', maar heeft ook met de kwaliteit van leven te maken. Het betekent dan zoveel als 'leven in de nabijheid van God'.

Gespreksvragen

- (17) Noem eens een aantal overeenkomsten tussen een geboorte en een 'wedergeboorte'. Met andere woorden: in hoeverre kun je gaan geloven vergelijken met een nieuw (begin van je) leven?
- (18) Wat vind je van Jezus' exclusieve claim dat de wereld onder Gods oordeel ligt en alleen redding mogelijk is door geloof in hem? In hoeverre denk je dat er in de visie van Jezus redding mogelijk is door middel van andere godsdiensten, zoals islam, boeddhisme of hindoeïsme? Ben je het hiermee eens?

10

De etensbel luidt...

Inleiding

In de volgende verhalen zullen een aantal bijzondere daden van Jezus de revue passeren. Allereerst een 'wonder' dat de bijbel beschrijft. Een wonder is een gebeurtenis die niet eenvoudig te verklaren is. Het verhaal handelt over de wonderlijke wijze waarop Jezus een grote groep mensen te eten gaf.

Tijd & plaats

Jezus' leerlingen komen bij hem terug, na enige tijd door het land gereisd te hebben. Jezus wil zich aan de overkant van het meer van Galilea terugtrekken. Maar hij is te populair: duizenden mensen verzamelen zich om hen heen. Jezus laat zich overhalen hun opnieuw te onderwijzen. Het wordt al laat, maar wat schaft de pot als de magen gaan knorren?

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Marcus 6:30-44

De apostelen kwamen weer terug bij Jezus en vertelden hem over alles wat ze gedaan hadden en wat ze de mensen onderwezen hadden. Hij zei tegen hen: 'Ga nu mee naar een eenzame plaats om alleen te zijn en een tijdje uit te rusten.' Want het was een voortdu-

rend komen en gaan van mensen, zodat ze zelfs niet de kans kregen om te eten. Ze voeren met de boot naar een afgelegen plaats, om daar alleen te kunnen zijn. Maar hun vertrek werd opgemerkt en velen hoorden ervan, en uit alle steden haastten de mensen zich

over land naar die plaats en kwamen er nog eerder aan dan Jezus en de apostelen. Toen hij uit de boot stapte, zag hij een grote menigte en voelde medelijden met hen, omdat ze leken op schapen zonder herder, en hij onderwees hen langdurig.

Toen er al veel tijd was verstreken, kwamen zijn leerlingen naar hem toe en zeiden: 'Dit is een afgelegen plaats en het is al laat. Stuur hen weg, dan kunnen ze naar de dorpen en gehuchten in de omtrek gaan om eten te kopen.' Maar hij zei: 'Geven jullie hun maar te eten!' Ze vroegen hem: 'Moeten wij dan voor tweehonderd denarie brood gaan kopen om hun te eten te geven?' Toen zei hij: 'Hoeveel broden hebben jullie bij je? Ga eens kijken.' En nadat ze waren gaan

kijken wat ze bij zich hadden, zeiden ze: 'Vijf, en twee vissen.' Hij zei tegen hen dat ze de mensen opdracht moesten geven om in groepen in het groene gras te gaan zitten. Ze gingen zitten in groepen van honderd en groepen van vijftig. Hij nam de vijf broden en de twee vissen, keek omhoog naar de hemel, sprak het zegengebied uit, brak de broden en gaf ze aan zijn leerlingen om ze aan de menigte uit te delen; ook de twee vissen verdeelde hij onder allen die er waren. Iedereen at en werd verzadigd.

Ze haalden de overgebleven stukken brood op, waar wel twaalf manden mee konden worden gevuld, en ook wat er over was van de vissen. Vijfduizend mensen hadden van de broden gegeten.

Toelichting

Jezus had zijn leerlingen er met een opdracht op uit gestuurd. Nu komen ze terug, moe maar voldaan. Ze brengen verslag uit. Jezus besluit dat dit een goed moment is om even op adem te komen. 'Vooruit, stap in de boot. Dan varen we naar de overkant'.

Maar ja, als je populair bent, heb je geen moment privé. Hordes mensen wachten Jezus op zodra hij aanlegt. Niet zomaar een groepje, maar zo'n 5000! Wat nu te doen? Jezus krijgt medelijden, want hij ziet het gebrek aan leiding. Zijn hart smelt. Hij wil hun herder wel worden en voor hen zorgen.

Jesus geeft de mensen dan onderricht. Niet voor eventjes, maar uren lang. Zo lang zelfs, dat het inmiddels etenstijd is. Het is niet meer mogelijk om de mensen nog snel naar huis te sturen. Dus vraagt Jesus zijn leerlingen om eten te verzamelen. De inventarisatie levert slechts een schamele vijf broden en twee vissen op. Brood en vis, het gebruikelijke voedsel voor de Joodse arbeider.

Maar Jesus laat zich hierdoor niet afschrikken. De mensen gaan in groepen zitten en dan komt het wonder: Jesus verdeelt het brood en de vis in stukken en er blijkt genoeg voor iedereen! Er resteren na de maaltijd zelfs nog twaalf manden vol.

Dit wonder wordt door elk van de vier evangelisten afzonderlijk beschreven. Matteüs en Johannes waren ooggetuigen. Marcus noteert het wonder uit de tweede hand, want hij schreef op wat Jezus' volgeling Petrus hem vertelde. Hoe heeft het wonder precies plaatsgevonden? We weten het niet. Maar als er zoveel getuigenverslagen van zijn, zou het dan niet zo gebeurd kunnen zijn?

Noten

Een afgelegen plaats: De precieze locatie is niet bekend. Sommigen vermoeden dat het een plek aan de noordzijde van het meer van Galilea betreft. Het is interessant dat de mensen Jezus zelfs naar een onbewoond gebied wilden volgen.

Tweehonderd denarie: Een denarie is een zilveren Romeinse munt. Eén denarie komt ongeveer overeen met het dagloon van een arbeider.

Het groene gras: Het gras is in Israël vooral in het voorjaar groen. Het 'groene gras' vormt waarschijnlijk een bewuste verwijzing van Marcus naar één van de meest bekende psalmen (liederen) uit de bijbel: De psalm die God als herder beschrijft en zijn schapen naar 'groene weiden' leidt.

Zegengebed: Het was bij de Joden gebruikelijk om een maaltijd met gebed te beginnen. Daarin werd God gedankt voor het voedsel.

Gespreksvragen

- (19)** De bijbel beschrijft verschillende wonderen die Jezus gedaan zou hebben. Wat vind je hiervan? Maakt dit de bijbel geloofwaardig? Waarom wel/niet?
- (20)** Marcus verweeft zijn beschrijving van dit wonder met de beeldspraak van een herder die voor zijn schapen zorgt. Welke elementen herken je hiervan? Wat zegt dit over hoe Jezus was?

11

Wat nu?

Inleiding

Naarmate de populariteit van Jezus stijgt, neemt de tegenwerking van de Joodse leiders toe. Zo erg zelfs dat ze proberen Jezus in de val te laten lopen. Ze willen hem tot een foute uitspraak verleiden. Ook in het volgende verhaal: Jezus moet een oordeel geven over een vrouw met een niet al te beste reputatie...

Tijd & plaats

De volgende gebeurtenissen spelen zich af in de tempel van Jeruzalem. Het is de dag na het acht dagen durende Loofhuttenfeest. Tijdens dit Joodse feest werd de uittocht uit Egypte herdacht, onder meer door deze dagen in hutten van bladeren door te brengen.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Johannes 8:1-16

Jezus ging naar de Olijfberg, en vroeg in de morgen was hij weer in de tempel. Het hele volk kwam naar hem toe, hij ging zitten en gaf hun onderricht.

Toen brachten de schriftgeleerden en de Farizeeën een vrouw bij hem die op overspel betrappt was.

Ze zetten haar in het midden en zeiden tegen Jezus: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrappt toen ze overspel pleegde. Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt u daarvan?' Dit zeiden ze om hem op de proef te stellen, om te zien

of ze hem konden aanklagen. Jezus bukte zich en schreef met zijn vinger op de grond. Toen ze bleven aandringen, richtte hij zich op en zei: 'Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen.' Hij bukte zich weer en schreef op de grond. Toen ze dat hoorden gingen ze weg, een voor een, de oudsten het eerst, en ze lieten hem alleen, met de vrouw die in het midden stond. Jezus richtte zich op en vroeg haar: 'Waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?' 'Niemand, heer,' zei ze. 'Ik veroordeel u ook niet,' zei Jezus. 'Ga naar huis, en zondig vanaf nu niet meer.'

Jezus nam opnieuw het woord.

Hij zei: 'Ik ben het licht voor de wereld. Wie mij volgt loopt nooit meer in de duisternis, maar heeft licht dat leven geeft.' De Farizeeën wierpen tegen: 'Uw getuigenis is niet betrouwbaar, want u getuigt over uzelf.' Maar Jezus ging verder: 'Ook al getuig ik over mezelf, toch is mijn getuigenis betrouwbaar, omdat ik weet waar ik vandaan gekomen ben en waar ik naartoe ga. Maar u weet niet waar ik vandaan kom of waar ik naartoe ga. U oordeelt met menselijke maatstaven, maar ik oordeel over niemand. En wanneer ik toch een oordeel vel, is mijn oordeel betrouwbaar, omdat ik niet alleen ben, maar samen met de Vader die mij gezonden heeft.'

Toelichting

Jezus bevindt zich in een lastig parket. Men sleept een vrouw naar hem toe en verwacht dat hij vaststelt wat er met haar moet gebeuren. Oké, de dame in kwestie heeft misschien niet het fraaiste gedrag vertoond, maar het is toch geen crimineel strafblad? Moet ze echt gestenigd worden? Jawel – althans volgens de Joodse wetten. Maar haar veroordelen zou tegen Jezus' principes ingaan. En haar vrijspreken zou verontwaardiging uitlokken. Jezus hoort de beschuldigingen van de Farizeeën zwijgend aan...

Dan bukt Jezus zich. Net of het gebeuren hem niet interesseert, schrijft hij met zijn vinger in het zand. Hij gaat geen discussie aan. Hij laat zich niet voor het karretje van de Farizeeën spannen. Maar dan komt Jezus' priemende antwoord: 'Wie

zonder zonde is, mag het eerste gooien...’ Wat een vondst! De aanklagers druipen af. Want wie heeft er in zijn hart nou nooit soortgelijke gedachten gehad?

Jesus blijkt in de vrouw geïnteresseerd. Niet zozeer in wat ze allemaal heeft uitgespookt, maar in wie ze is, als persoon. Jesus veroordeelt haar niet. Uit Johannes’ formulering volgt dat Jesus daartoe wel het recht had. Toch veroordeelt hij de vrouw niet. Hij stuurt haar weg met het advies om voortaan betere keuzes in haar leven te maken.

Het lijkt wel alsof Johannes met deze gebeurtenis in het achterhoofd Jezus’ volgende woorden weergeeft: ‘Ik ben het licht van de wereld’. Ja, soms is het niet makkelijk om te weten hoe ergens een oordeel over te vormen. Jezus belooft in deze donkerheid licht te brengen. Door hem, suggereert Johannes, worden de dingen helder. Net zoals Jezus’ opmerking de Farizeeën ontmaskerde.

Noten

Olijfberg: Heuvel aan de oostzijde van Jeruzalem.

Schriftgeleerden: De schriftgeleerden waren onderwijzers in de Joodse wetten en gebruiken.

Overspel: Het aangaan van een seksuele relatie met iemand anders dan de eigen huwelijkspartner. Het verbod op overspel was één van de zogenaamde ‘tien geboden’. De schriftgeleerden brachten wél de vrouw, maar niet de betreffende man naar Jezus. Wellicht waren zij hierin strenger voor vrouwen dan voor zichzelf als mannen.

Stenigen: De Joodse wetten (gebaseerd op het oude testament) schreven voor dat iemand die overspel pleegt, door steniging ter dood gebracht moest worden. Echter, de Romeinse overheersers hadden het recht om de doodstraf te voltrekken van de Joden afgenomen. Eigenlijk werd Jezus dus voor het dilemma geplaatst om te moeten kiezen tussen de Joodse en de Romeinse wet.

Met zijn vinger schrijven: Het schrijven van Jezus op de grond is een mysterieuze handeling. Misschien bevat dit een impliciete verwijzing naar het geven van de tien geboden. Volgens de bijbel had God die met

zijn vinger geschreven. De suggestie zou dan zijn dat Jezus zich identificeert met God als Wetgever.

Zonde: Handelingen van mensen die tegen Gods regels (waaronder de tien geboden) ingaan.

Licht van de wereld: Tijdens het Loofhuttenfeest was de verlichting uitbundig (net als tijdens ons kerstfeest). Op de dag dat het feest voorbij was en de kaarsen werden gedoofd, presenteert Jezus zichzelf als een (blijvend) licht voor de wereld.

Getuigenis: In de Joodse wetgeving waren de woorden van een enkele getuige niet rechtsgeldig. Pas bij twee of meer getuigen had een getuigenis rechtskracht.

Gespreksvragen

- (21) Jezus werd uitgedaagd om een oordeel over de vrouw te geven. Heeft Jezus dat nu wel of niet gedaan? In hoeverre heeft hij een oordeel gegeven over de houding van de Farizeeën?
- (22) Wat zou het verschil kunnen zijn tussen ‘oordelen naar menselijke maatstaven’ en oordelen zoals Jezus doet? Wat betekent de symboliek van het ‘licht’ in deze context?

12

Sta op!

Inleiding

Jezus trekt rond als onderwijzende ‘rabbi’ en genezer. Uit allerlei sociale klassen werden mensen tot hem aangetrokken. Hier het verhaal van een man met een zieke dochter. En van een vrouw met langdurige lichamelijke problemen.

Tijd & plaats

De gebeurtenissen vinden opnieuw plaats in het gebied aan de westzijde van het meer van Galilea. Dit is dus in de buurt van Kapernaum. De tijd? Ergens in de drie jaar durende periode dat Jezus rondtrok om te prediken.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 8:40-56

Toen Jezus terugkeerde, werd hij door de menigte opgewacht; iedereen stond naar hem uit te kijken. Er was ook een man onder hen die Jäirus heette, een leider van een synagoge. Hij kwam op Jezus af, viel aan zijn voeten neer en smeekte hem mee te gaan naar zijn huis, want hij had een dochter van ongeveer twaalf jaar oud, die op sterven lag; ze was zijn enige kind.

Toen Jezus op weg ging, begonnen de mensen van alle kanten te duwen. Een vrouw die al twaalf jaar aan bloedverlies leed – en door niemand genezen had kunnen worden, al had ze haar hele kapitaal aan artsen uitgegeven – naderde hem van achteren en raakte de zoom van zijn bovenkleed aan; meteen hield de bloedvloeïing op. Jezus vroeg:

‘Wie heeft mij aangeraakt?’ Iedereen ontkende de aanraking en Petrus zei: ‘Meester, de mensen om u heen staan te duwen en te dringen!’ Maar Jezus zei: ‘Iemand heeft me aangeraakt, want ik heb kracht uit me voelen wegstromen.’ Toen het de vrouw duidelijk werd dat haar aanraking niet onopgemerkt was gebleven, kwam ze trillend naar voren, viel voor hem neer en legde ten overstaan van de hele menigte uit waarom ze hem had aangeraakt en hoe ze meteen was genezen. Hij zei tegen haar: ‘Uw geloof heeft u gered; ga in vrede.’

Nog voor hij uitgesproken was, kwam er iemand uit het huis van Jairo tegen de leider van de synagoge zeggen: ‘Uw dochter is gestorven. Val de meester niet

langer lastig.’ Maar Jezus hoorde het en zei: ‘Wees niet bang, maar geloof, dan zal ze worden gered.’ Toen hij bij het huis kwam, stond hij niemand toe om met hem naar binnen te gaan behalve Petrus, Johannes en Jakobus, en de vader en moeder van het meisje. Alle aanwezigen waren aan het weeklagen en sloegen zich van verdriet op de borst. Hij zei: ‘Houd op met klagen, want ze is niet gestorven maar slaapt.’ Ze lachten hem uit, omdat ze wisten dat ze gestorven was. Hij nam haar hand vast en zei met luide stem: ‘Meisje, sta op!’ Haar levensadem keerde terug en ze stond meteen op. Hij gaf opdracht haar iets te eten te geven. Haar ouders waren verbijsterd; hij gebod hun tegen niemand te zeggen wat er was gebeurd.

Toelichting

Terwijl Jezus zijn fanclub toespreekt, nadert een belangrijke man. Een aristocraat, zogezegd. Maar deze man doet iets bijzonders: hij valt aan Jezus' voeten en eert hem alsof hij een koning is! Daarna smeekt hij hem om mee te komen, want zijn dochter ligt op sterven. Het meisje is twaalf jaar. Volgens de toenmalige Joodse gebruiken zou zij zich op deze leeftijd op een huwelijk gaan voorbereiden. Maar door haar ziekte wordt deze hoop de bodem ingeslagen.

Jezus stemt met Jairo's verzoek in. Hij gaat met hem mee. Maar onderweg, in het gedrang van de menigte, is er nóg iemand die Jezus zoekt. Een vrouw is al twaalf jaar ziek en ver-

langt naar genezing. De arts Lucas noteert er fijntjes bij dat zij inmiddels een vermogen aan dokters kwijt was. Maar dat het allemaal niet mocht baten. Wat wel baat, is Jezus aanraken. Zij weet het meteen. En Jezus weet het ook.

Als Jezus uiteindelijk bij het huis van Jäirus aankomt, is hij te laat. Het meisje is inmiddels overleden. Het *point-of-no-return* is gepasseerd. Jezus kan wel weer gaan. Maar Jezus laat zich niet afschepen. Hij zet de lui van de begrafenisonderne-
ming het huis uit en gaat bij het meisje staan. Hij spreekt haar met gezag aan en dan opent het meisje haar ogen en staat ze op...

Wanneer een medicus, na het uitvoerige onderzoek dat aan Lucas' boek ten grondslag ligt, noteert dat de levensadem in het meisje terugkeert, is hier dan iets bijzonders gebeurd of niet?

Noten

Leider van de synagoge: Zo'n man droeg de algehele verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in een synagoge. Synagogeleiders waren vooraanstaande leden van de lokale gemeenschappen.

Viel aan zijn voeten: Als eerbetoon viel men op de grond voor anderen die een belangrijker positie innamen, zoals voor koningen en (in het Joodse geloof) ook voor God. Het geeft aan dat Jäirus Jezus zeer hoog achtte.

Bloedverlies: Het lijkt erop dat deze vrouw voortdurend menstrueerde. Volgens de Joodse wetten was een menstruerende vrouw 'onrein'. Daardoor kon ze niet aan de religieuze activiteiten deelnemen. Door aanraking zouden namelijk ook anderen 'onrein' worden. Het is daarom waarschijnlijk dat deze vrouw door haar ziekte ook in een sociaal isolement was terechtgekomen.

Bovenkleed: De mantel die iemand over zijn hemdkleed droeg. Het bestond uit een langwerpige stuk zware stof die aan de voorkant en bij de armen open was en tot de grond reikte.

Weeklagen: Als een traditioneel onderdeel van een Joods begrafenisritueel werden vaak beroepshuilers ingehuurd.

Jakobus en Johannes: Twee broers, die beide leerlingen van Jezus waren geworden. Johannes werd later één van Jezus' biografen.

Gespreksvragen

- (23) Lucas verweeft het verhaal van de vrouw die al twaalf jaar menstrueerde met het verhaal van een meisje dat op haar twaalfde, dus zo rond haar eerste menstruatie, overleed. Zijn er nog andere overeenkomsten of verschillen? Wat zou de reden zijn om deze verhalen met elkaar te verweven?
- (24) Het lijkt wel of Jäirus geloofde dat Jezus zijn dochter kon redden zolang ze leefde, maar hij de hoop opgaf toen ze overleed. Wat maakt de dood zo definitief? Is het mogelijk dat Jezus echt iemand uit de dood heeft teruggebracht?

13

Dorst

Inleiding

Het volgende verhaal beschrijft een ontmoeting tussen Jezus en een buitenlandse vrouw. Volgens Johannes' verslag licht Jezus haar doopceel. Zijn kennis van de onbekende gesprekspartner blijkt gedetailleerd, op het enge af. Hier volgt een cursus culturele integratie...

Tijd & plaats

Jezus doorkruist Samaria, het gebied tussen Galilea (waar hij veel rondreist) en Judea (waar Jeruzalem ligt). In dit gebied wonen de 'Samaritanen', een mengelmoes van Joden en niet-Joden. Geen raszuivere Joden dus, en bovendien met andere gewoonten en gebruiken. Veel Joden mijden daarom het contact met deze mensen.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Johannes 4:1-26

Toen Jezus hoorde dat aan de Farizeeën verteld werd dat hij meer leerlingen maakte en er ook meer doopte dan Johannes – Jezus doopte overigens niet zelf, zijn leerlingen deden dat –, verliet hij Judea en ging weer naar Galilea. Daarvoor moest hij

door Samaria heen. Zo kwam hij bij de Samaritaanse stad Sichar, dicht bij het stuk grond dat Jakob aan zijn zoon Jozef gegeven had, waar de Jakobsbron is. Jezus was vermoeid van de reis en ging bij de bron zitten; het was rond het middaguur.

Toen kwam er een Samaritaanse vrouw water putten. Jezus zei tegen haar: 'Geef mij wat te drinken.' Zijn leerlingen waren namelijk naar de stad gegaan om eten te kopen. De vrouw antwoordde: 'Hoe kunt u, als Jood, mij om drinken vragen? Ik ben immers een Samaritaanse!' Joden gaan namelijk niet met Samaritanen om. Jezus zei tegen haar: 'Als u wist wat God wil geven, en wie het is die u om water vraagt, zou u hém erom vragen en dan zou hij u levend water geven.' 'Maar heer,' zei de vrouw, 'u hebt geen emmer, en de put is diep – waar wilt u dan levend water vandaan halen? U kunt toch niet meer dan Jakob, onze voorvader? Hij heeft ons die put gegeven en er zelf nog uit gedronken, en ook zijn zonen en zijn vee.' 'Iedereen die dit water drinkt zal weer dorst krijgen,' zei Jezus, 'maar wie het water drinkt dat ik hem geef, zal nooit meer dorst krijgen. Het water dat ik geef, zal in hem een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft.' 'Geef mij dat water, heer,' zei de vrouw, 'dan zal ik geen dorst meer hebben en hoef ik ook niet meer hierheen te komen om water te putten.'

Toen zei Jezus tegen haar: 'Ga uw man eens roepen en kom dan weer terug.' 'Ik heb geen man,' zei de vrouw. 'U hebt gelijk als u zegt dat u geen man hebt,' zei Jezus, 'u hebt vijf mannen gehad, en degene die u nu hebt is uw man niet. Wat u zegt is waar.' Daarop zei de vrouw: 'Nu begrijp ik, heer, dat u een profeet bent! Onze voorouders vereerden God op deze berg, en bij u zegt men dat in Jeruzalem de plek is waar God vereerd moet worden.' 'Geloof me,' zei Jezus, 'er komt een tijd dat jullie noch op deze berg, noch in Jeruzalem de Vader zullen aanbidden. Jullie weten niet wat je vereert, maar wij weten dat wel; de redding komt immers van de Joden. Maar er komt een tijd, en die tijd is nu gekomen, dat wie de Vader echt aanbidt, hem aanbidt in Geest en in waarheid. De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in Geest en in waarheid.' De vrouw zei: 'Ik weet wel dat de messias zal komen' (dat betekent 'gezalfde'), 'wanneer hij komt zal hij ons alles vertellen.' Jezus zei tegen haar: 'Dat ben ik, die met u spreekt.'

Toelichting

Jesus is moe van het reizen. Het loopt al tegen de middag en hij besluit wat uit te rusten bij een bron. Meestal is er om deze tijd niemand want de zon is op haar heetst. Maar een vrouw is bezig water te putten. We kennen haar naam niet – die vermeldt het verslag niet. Wellicht tekenend voor de situatie want niemand in haar omgeving wil haar kennen. Deze vrouw is immers alleen, terwijl water halen een sociale activiteit bij uitstek is. Waarschijnlijk is ze als gevolg van haar levenswijze uit de gemeenschap verstoten. Ze zal wel heel eenzaam zijn geweest...

Jesus heeft dorst en vraagt haar om wat water. De vrouw is erg verbaasd, want het is heel ongebruikelijk dat een Jood met een Samaritaan contact legt. Dan ontspint zich een intrigerend gesprek. Het begint bij het bronwater dat diep uit de aarde opborrelt. En het eindigt bij levend water uit de hemel dat zelf een bron wordt. De symboliek ervan is dat Jesus de vrouw een nieuw leven lijkt aan te bieden.

Volgens Johannes' beschrijving kent Jesus elk detail van het leven van zijn gesprekspartner. De vrouw is onder de indruk. Eerst noemt ze Jesus een 'profeet', want hij weet dingen die anderen niet weten. En later noemt ze hem ook 'messias'. Ze herkent in Jesus de langverwachte verlosser.

We zouden verwachten dat als Jesus zo'n mooie preek wil houden, hij hiervoor eerst een goed publiek uitkiest. Maar Jesus is juist de elite in Jeruzalem ontvlucht. Ergens op een eenzame plaats, in een land waarvan de inwoners niet als volwaardig worden beschouwd en slechts in het bijzijn van een vrouw van een bedenkelijk allooi steekt Jesus van wal. Wil Jesus populair worden? Of heeft hij oprechte interesse in mensen in nood?

Noten

Johannes: Hiermee wordt Johannes de dooper bedoeld.

Dopen: Mensen uit andere volken konden door de doop (onderdompeling in water) tot het Jodendom toetreden. Johannes verbond de doop

echter met het verwachten van Gods koninkrijk. Hij doopte Joden die dat wilden. Ook in de kerk wordt de doop nog toegepast. Daarbij symboliseert het het nieuwe leven dat God geeft.

Jakobsbron: Klaarblijkelijk een oude bron in de buurt van Sichar die door de Samaritanen aan hun verre voorvader Jakob werd toegeschreven (zie onder).

Water putten: Drinkwater werd verkregen uit rivieren of waterputten. Bij een put werd het water, meestal door vrouwen, met een emmer uit de diepte naar boven gehaald.

Levend water: Onder 'levend water' werd stromend (en dus gezond) water verstaan, in tegenstelling tot dood, stilstaand water. Jezus geeft in het vervolg van het gesprek een dubbele betekenis aan deze term. Hij doelt dan op 'water dat leven geeft'.

Jakob, onze voorvader: Jakob was de kleinzoon van Abraham. De Joden stamden van Jakob af. Het ergerde de Joden dat de Samaritanen zich als halfbloed-volk ook naar Jakob vernoemden.

Deze berg: Dit was de berg Gerizim, die niet ver van de Jakobsbron lag. Het was de heilige berg van de Samaritanen.

Aanbidden: Aanbidden is in de bijbel een aanduiding voor het vereren van God. De uitdrukking 'aanbidden in Geest en waarheid' betekent zoveel als 'God met je hart vereren'. De zinspelende is hierbij op de Heilige Geest, door wie dit blijkbaar mogelijk wordt.

Gespreksvragen

- (25) Welke cultuurverschillen tussen Joden en Samaritanen komen in het verhaal aan bod? Hoe ging Jezus met deze verschillen om? Wat kan Nederland hiervan leren met het oog op de culturele integratie van buitenlanders?
- (26) Waarop duidt Jezus' symboliek van het bronwater? Wat zou hij bedoeld hebben met 'dorst hebben'? Suggesteert Jezus ook dat het vereren van God een oplossing biedt voor zulke dorst?

14

Liefde of haat?

Inleiding

In de volgende passages zullen we enkele episoden uit de laatste dagen van Jezus' leven bezien. Het gaat dan om gebeurtenissen rondom zijn gevangenneming en terechtstelling. Allereerst een verhaal dat de uiteenlopende reacties van Jezus' tijdgenoten beschrijft. Sommige staan hem naar het leven, anderen vereren hem.

Tijd & plaats

We maken een sprong in de tijd. We bevinden ons in de laatste dagen van Jezus' leven, dus enkele dagen voor het Joodse paasfeest. Op de avond van dit paasfeest zal Jezus gevangen worden genomen. Maar zover is het nog niet. De Joodse leiders vergaderen nog hierover in Jeruzalem. De tweede bijeenkomst kan gelokaliseerd worden in het huis van Lazarus en zijn zussen in Betanië, een dorpje op een steenworp afstand van Jeruzalem. De aanleiding voor beide bijeenkomsten is de wonderbaarlijke opwekking van deze Lazarus uit de dood.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Johannes 11:45-12:8

Veel Joden die naar Maria toe gekomen waren en gezien hadden wat Jezus deed, kwamen tot geloof in hem. Maar enkelen

gingen naar de Farizeeën om hun te vertellen wat Jezus gedaan had. Daarop riepen de hogepriesters en de Farizeeën het Sanhedrin

bijeen: ‘Wat moeten we doen? Deze man doet veel wondertekene-kenen, en als we hem zijn gang laten gaan, zal iedereen in hem gaan geloven. Straks grijpen de Romeinen in; dan zullen ze onze tempel en ons volk vernietigen.’ Een van hen, Kajafas, die dat jaar hogepriester was, zei tegen de anderen: ‘Jullie begrijpen het niet! Besef toch dat het in jullie eigen belang is dat één man sterft voor het hele volk, zodat niet het hele volk verloren gaat.’ Dat zei hij niet uit zichzelf: als hogepriester in dat jaar sprak hij de profetie dat Jezus zou sterven voor het volk, en niet alleen voor het volk, maar ook om de verstrooide kinderen van God bijeen te brengen. Vanaf die dag overlegden ze hoe ze hem zouden doden.

Jezus trad onder de Joden niet meer in het openbaar op, maar vertrok naar de omgeving van de woestijn, naar de stad Efraïm. Daar bleef hij met zijn leerlingen. Het was kort voor Pesach, het Joodse paasfeest, en veel mensen uit de omgeving gingen al vóór het feest naar Jeruzalem om zich te reinigen. Daar keken ze uit

naar Jezus; ze stonden in de tempel en zeiden tegen elkaar: ‘Wat denk je? Zou hij niet meer naar het feest komen?’ De hogepriesters en de Farizeeën hadden opdracht gegeven hem aan te geven als men wist waar hij was, zodat ze hem konden arresteren.

Zes dagen voor Pesach ging Jezus naar Betanië, naar Lazarus die hij uit de dood had opgewekt. Daar hield men ter ere van hem een maaltijd; Marta bediende, en Lazarus was een van de mensen die met hem aanlagen. Maria nam een kruikje kostbare, zuivere nardusolie, zalfde de voeten van Jezus en droogde ze af met haar haar. De geur van de olie trok door het hele huis. Judas Iskariot, een van de leerlingen, degene die hem zou uitleveren, vroeg: ‘Waarom is die olie niet voor driehonderd denarie verkocht om het geld aan de armen te geven?’ Dat zei hij niet omdat hij zich om de armen bekommerde – hij was een dief: hij beheerde de kas en stal eruit. Maar Jezus zei: ‘Laat haar, ze doet dit voor de dag van mijn begrafenis; de armen zijn immers altijd bij jullie, maar ik niet.’

Toelichting

Jezus' biografen schetsen de uiteenlopende reacties op Jezus' optreden. Het blijken extremen te zijn: ofwel extreme haat, ofwel extreme liefde. De tussenweg, onverschilligheid, komt minder voor.

Allereerst een voorbeeld van de haat. Nu Jezus' populariteit op een hoogtepunt is, vergaderen de Joodse leiders over wat ze met hem aan moeten. Hun angst is dat Jezus het precaire machtsevenwicht met de Romeinen zal verstoren. De afwijking is snel gemaakt: Het is beter dat één persoon sterft dan dat het gehele Joodse volk ten onder gaat. Jezus wordt opgeofferd aan de resten van hun zionistische droom. De drijfveer is niet zomaar afkeuring, maar extreme haat.

Een paar kilometer verderop is de andere reactie zichtbaar. Jezus is bij de familie van Lazarus te gast in Betanië. Plotse-ling pakt Maria haar duurste flesje parfum uit de kast. Ze giet de inhoud over Jezus' voeten. Het is alsof Maria voelt dat het afscheid dichtbij komt. Niet zomaar toewijding, maar extreme liefde.

Nu duikt in het verhaal plotseling Judas op, één van Jezus' twaalf leerlingen. Judas blijkt vooral geobsedeerd door zijn eigenbelang. Zijn keus voor Jezus had hem tot nu toe weinig opgeleverd. De verspilling van de parfum vormt letterlijk de laatste druppel: Judas realiseert zich dat hij meer geld zal verdienen door Jezus te verkopen dan door hem te volgen. Daarom beëindigt hij zijn loyaliteit aan Jezus. En weer in een extreme vorm: Judas zal zijn meester verraden...

Noten

Maria: Vrouw die met haar broer Lazarus en haar zus Martha in Betanië woonde.

Sanhedrin: Het Sanhedrin was het hoogste Joodse rechtscollege. Het Sanhedrin beslechtte alle zaken die de plaatselijke gerechtshoven te boven gingen en niet door het Romeinse gezag werden afgehandeld.

Romeinen: De Romeinse keizer was de opperste machthebber in Israël.

De Joden hadden slechts in beperkte mate enig zelfbestuur. Zij waren hierin afhankelijk van de ruimte die de Romeinen hun lieten.

Hogepriester: De Joodse godsdienst kende priesters en één hogepriester. De hogepriester vormde van oudsher het hoogste religieuze gezag. Ook was hij voorzitter van het Sanhedrin. Vanwege de politieke betekenis van dit ambt hadden de Romeinen zich het recht toegeëigend om mensen voor deze post te benoemen.

Pesach: Het paasfeest was één van de belangrijkste jaarlijkse feesten voor de Joden. Het moest in Jeruzalem gevierd worden, waardoor de stad in deze tijd bijzonder druk was. Bij het Joodse paasfeest werd jaarlijks de verlossing van Israël uit de macht van de Egyptische farao herdacht.

Reinigen: Rituele reinigingen vormden een belangrijk onderdeel van de Joodse godsdienst.

Een kruikje nardusolie: Nardusolie was een geurige parfum. Soms werden bijzondere gasten door een gastheer met enkele druppels gezalfd. De zalving van Jezus was echter bijzonder door de kosten: Driehonderd denarie komt namelijk overeen met een modaal jaarinkomen.

Gespreksvragen

- (27) Zou Jezus echt in een vergadering van het Sanhedrin zijn ‘besproken’? Of hebben de bijbelschrijvers dit later bedacht? In het eerste geval, wat zegt dit over Jezus?
- (28) Wat vind je van het contrast dat Johannes schetst: haat of liefde jegens Jezus? Is een soortgelijke tweedeling ook in onze samenleving aanwezig? Bestaat er zoiets als neutraliteit jegens Jezus?

15

Zwaarden en knuppels

Inleiding

Jezus viert met zijn volgelingen het paasfeest. Halverwege de traditionele paasmaaltijd verlaat Judas de zaal. Jezus zet het feest voort en stelt dan, in afwijking van de gebruikelijke Joodse paasliturgie, het ‘avondmaal’ in. Dit avondmaal wordt nog steeds in kerken gevierd. Een stukje brood symboliseert daarbij Jezus’ lichaam, een slokje wijn zijn bloed. Ze herinneren christenen aan het lijden en sterven van Jezus.

Tijd & plaats

Het was gebruikelijk voor Joodse gezinnen om na de paasmaaltijd tot laat in de avond elkaar de verhalen van Gods verlossing van Israël te vertellen. Jezus vertrekt echter al vroeg met zijn leerlingen naar een tuin vlak buiten Jeruzalem. Het is waarschijnlijk rond een uur of tien.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Marcus 14:32-50

Ze kwamen bij een olijfgaard die Getsemane heette, en hij zei tegen zijn leerlingen: ‘Blijven jullie hier zitten, terwijl ik ga bidden.’ Hij nam Petrus, Jakobus en Johannes met zich mee. Hij voelde zich onrustig en angstig worden en zei

tegen hen: ‘Ik voel me dodelijk bedroefd; blijf hier waken.’ Hij liep nog een stukje verder, liet zich toen op de grond vallen en bad dat dit uur zo mogelijk aan hem voorbij mocht gaan. Hij zei: ‘Abba, Vader, voor u is alles mo-

gelijk, neem deze beker van mij weg. Maar laat niet gebeuren wat ik wil, maar wat u wilt.'

Hij liep terug en zag dat zijn leerlingen lagen te slapen. Hij zei tegen Petrus: 'Simon, slaap je? Kon je niet één uur waken? Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen; de geest is wel gewillig, maar het lichaam is zwak.' Weer ging hij weg om te bidden, met dezelfde woorden als daarvoor. Toen hij weer terugkwam, lagen ze opnieuw te slapen, want hun ogen vielen steeds dicht, en ze wisten niet wat ze hem moesten antwoorden. Toen hij voor de derde maal terugkwam, zei hij tegen hen: 'Liggen jullie daar nog steeds te slapen en te rusten? Het is zover: het ogenblik is gekomen waarop de Mensenzoon wordt uitgeleverd aan de zondaars. Sta op, laten we gaan; kijk, hij die me uitlevert, is al vlakbij.'

Nog voor hij uitgesproken was, kwam Judas eraan, een van de

twalf, in gezelschap van een met zwaarden en knuppels bewapende bende, die door de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten was gestuurd. Met hen had zijn verrader een teken afgesproken. Hij had gezegd: 'Degene die ik kus, die is het. Neem hem gevangen en voer hem weg onder strenge bewaking.' Toen hij eraan kwam, liep hij recht op Jezus af, zei: 'Rabbi!' en kuste hem. Ze grepen hem vast en namen hem gevangen.

Een van de omstanders trok een zwaard, ging de dienaar van de hogepriester te lijf en sloeg hem een oor af. Jezus zei tegen hen: 'U bent er met zwaarden en knuppels op uitgetrokken om mij te arresteren, alsof ik een misdadiger ben! Dagelijks was ik bij jullie in de tempel om onderricht te geven, en toen hebben jullie me niet gevangengenomen; maar dit gebeurt omdat de Schriften in vervulling moeten gaan.' Toen lieten allen hem in de steek en vluchtten weg.

Toelichting

Het verslag van Jezus' biografen over wat zich in de hof Getsemane afspeelde, is ontroerend. Jezus is diep bedroefd, want hij weet wat hem te wachten staat. Met drie leerlingen wil hij zijn verdriet met God delen. Terwijl Jezus bidt – een aangrijpend gebed door de eenvoud en zijn vertrouwdheid met God

– vallen de leerlingen in slaap. Er woedt een innerlijke strijd in Jezus. En hij staat er alleen voor...

Dan duikt Judas weer op, nu in gezelschap van een groep vechtersbazen. Judas herkent Jezus en loopt op hem toe. Een vriendelijke ontmoeting, een kus en dan de handboeien. Nu wordt het Petrus te veel. Hij pakt zijn zwaard en slaat erop los. Hij miste iemands nek (waarop hij ongetwijfeld mikte) en hakt een oor af. Maar wat wil je ook als visser... Jezus corrigeert Petrus. Hij wil niet vechten. Hij levert zichzelf uit.

De geest is wel gewillig, het vlees is zwak, noteert Johannes. Petrus lijkt het niet begrepen te hebben. Toen hij met zijn meester in het gebed moest 'strijden', sliep hij. En nu hij niet langer hoeft te vechten, neemt hij het als een rambo tegen een mini-leger op. Maar Jezus' strijd is niet tegen de Joodse leiders of de Romeinen. Zijn missie is een hogere: de lijdensbeker uit de handen van zijn Vader aannemen en laten zien wat toewijding aan God inhoudt...

De bevlieging is voorbij. Dit valt niet te winnen. Ontgoocheld vluchten de leerlingen. En Jezus wordt meegenomen.

Noten

Olijfgaard Getsemane: Hof of tuin vlak buiten Jeruzalem. Volgens het bijbelverhaal was dit een olijfboomgaard.

Bidden: Bijbelse uitdrukking voor het praten met God.

Abba: Aramees woord voor 'vader'. Het was voor Joden ongekend om op een zo vertrouwelijke manier tot God te spreken.

Beker: Jezus symboliseerde zijn aankomende lijden met een beker die leeggedronken moet worden. In het oude testament wordt Gods straf op verschillende plaatsen met een 'oordeelsbeker' vergeleken. Het is opmerkelijk dat Jezus zijn gevangenneming hiermee als een onderdeel van een plan van God beschouwt.

Zondaars: Aanduiding voor Jezus' vijanden die op het punt stonden hem gevangen te nemen.

Kus: Boezemvrienden of familieleden begroetten elkaar vroeger (trouwens net als vandaag) met een kus. In het nachtelijke donker diende

deze huichelachtige kus als herkenningsteken wie gearresteerd moest worden.

Zwaard: In een ander evangelie wordt vermeld dat het Petrus was die het zwaard hanteerde. Hoe Petrus aan dat zwaard kwam is onduidelijk. Wellicht heeft hij een eerdere uitspraak van Jezus dat het tijd werd om 'je mantel te verkopen en een zwaard te kopen' wat al te letterlijk opgevat. De getroffen 'dienaar van de hogepriester' was vanwege zijn functie (en ondanks zijn slaaf-zijn) een relatief invloedrijk persoon.

In de tempel gevangengenomen: Vanwege de dagelijkse drukte in de tempel (zeker in deze paasdagen) zou een arrestatie van de populaire prediker tot grote opschudding hebben geleid.

De Schriften: Aanduiding voor de boeken van het oude testament, de eerste helft van de bijbel. Daarin staan een aantal profetieën over wat er met de komende messias zou gebeuren.

Gespreksvragen

- (29) Welke 'strijd' zou voor Jezus zwaarder zijn geweest: zijn gebedsstrijd of zijn gevangenneming? Zouden de Joodse leiders verzet verwacht hebben? Wat zou Petrus gedacht hebben toen hij Judas met de meute zag naderen? Is zijn reactie begrijpelijk?
- (30) Een treffend element in het verslag van Jezus' gevangenneming en terechtstelling vormt zijn berusting in God. Wat vind je hiervan? Zou dit echt of gespeeld zijn?

16

Jezus of Jezus?

Inleiding

Jezus' biografen vermelden dat Jezus langs verschillende gerechtshoven moest paraderen. Zowel de godsdienstige leiders als de wereldlijke machthebbers kwamen voor de keus te staan zich over hem uit te spreken. Zelfs het volk mag stemmen. De keus blijkt tussen Jezus en Jezus...

Tijd & plaats

Jezus is nog dezelfde avond door de Joodse leiders verhoord. Maar zij kunnen hem niet zonder een Romeins fiat ter dood veroordelen. Daarom wordt Jezus later in de nacht naar stadhouder Pilatus doorgestuurd. Vroeg in de ochtend is er voor het stadhoudelijke paleis al een flinke menigte op de been.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Matteüs 27:11-26

Toen Jezus voor de prefect stond, stelde deze hem de vraag: 'Bent u de koning van de Joden?' Jezus zei: 'U zegt het.' Maar op de beschuldigingen die de hogepriesters en oudsten tegen hem inbrachten, antwoordde hij niet één keer. Daarop zei Pilatus tegen hem: 'Hooft u niet wat deze getui-

gen allemaal tegen u inbrengen?' Hij gaf op geen enkele beschuldiging enig weerwoord, wat de prefect zeer verwonderde. Nu had de prefect de gewoonte om op elk pesachfeest één gevangene vrij te laten, en die door het volk te laten kiezen. Er zat toen een beruchte gevangene vast, die

Jezus Barabbas genoemd werd. En dus vroeg Pilatus hun, toen ze daar waren samengestroomd: 'Wie wilt u dat ik vrijlaat, Jezus Barabbas of Jezus die de messias wordt genoemd?' Hij wist namelijk dat ze hem uit afgunst hadden uitgeleverd. Terwijl hij op de rechterstoel zat, werd hem een boodschap van zijn vrouw gebracht: 'Laat je niet in met die rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten doorstaan.' Ondertussen haalden de hogepriesters en de oudsten het volk over: ze moesten om Barabbas vragen, en Jezus laten doden. Weer nam de prefect het woord en hij vroeg opnieuw: 'Wie van de twee wilt u dat ik vrijlaat?' 'Barabbas!' riepen ze. Pilatus vroeg hun: 'Wat moet ik dan doen met Jezus

die de messias wordt genoemd?' Allen antwoordden: 'Aan het kruis met hem!' Hij vroeg: 'Wat heeft hij dan misdaan?' Maar ze schreeuwden alleen maar harder: 'Aan het kruis met hem!'

Toen Pilatus inzag dat zijn tussenkomst nergens toe leidde, dat het er integendeel naar uitzag dat men in opstand zou komen, liet hij water brengen, waste ten overstaan van de menigte zijn handen en zei: 'Ik ben onschuldig aan de dood van deze man. Zie het zelf maar op te lossen.' En heel het volk antwoordde: 'Laat zijn bloed óns dan maar worden aangerekend, en onze kinderen!' Daarop liet Pilatus Barabbas vrij, maar Jezus leverde hij uit om gekruisigd te worden, nadat hij hem eerst nog had laten geselen.

Toelichting

In de vroege ochtend wacht een grote menigte buiten het paleis van de Romeinse prefect. Je vraagt je af waar ze allemaal vandaan komen. Wellicht zijn ze door de Joodse leiders opgetrommeld om Pilatus onder druk te zetten. Want hun missie is om Jezus veroordeeld te krijgen.

Pilatus zit ermee in zijn maag. Jezus lijkt geen grote bedreiging voor het Romeinse gezag te vormen. Maar de man zo maar vrijlaten zal problemen geven. Tot overmaat van ramp bemoeit zijn vrouw zich er ook nog mee. Dan maar een truc toepassen. Pilatus laat Barabbas uit de kerkers ophalen, een opgepakte guerrillastrijder.

Wie willen jullie liever? Met enige ironie noteert Matteüs dat de keus is tussen Jezus en Jezus. Tussen Jezus Barabbas, dat betekent ‘vaderszoon’, en de Jezus die zich ook ‘zoon van de Vader’ noemde. Jezus, de zoon van God, versus Jezus, de zoon van een andere ‘vader’ – een verwijzing naar Gods tegenstander, de duivel? De keus is tussen Jezus die levens nam en Jezus die anderen weer leven gaf. Pilatus noemt hem niet voor niets ‘messias’, de verwachte verlosser van Israël. Want tot kort ervoor werd hij nog breed bewonderd en geëerd.

Er ontstaat geroezemoes onder de wachtende toeschouwers. De Joodse leiders stoken de mensen op om voor Barabbas te kiezen. Is hij echt aantrekkelijker om vrij te laten rondlopen? De terrorist wint het referendum en Pilatus laat hem gaan. Jezus’ lot ligt nu onontkoombaar vast. Het doodvonnis wordt uitgesproken. Een wrede terechtstelling wacht Jezus...

Noten

Prefect: Judea was een Romeinse provincie. Het ressorteerde onder het gezagsgebied van de keizerlijke ‘legaat’ van Syrië. Voor het lokale bestuur was een stadhouder met de rang van ‘prefect’ aangesteld, in feite een hoge militaire officier.

Koning van de Joden: Waarschijnlijk hadden de Joodse leiders Jezus bij Pilatus aangeklaagd vanwege zijn aanspraak als messias. Voor Pilatus was het vooral relevant in hoeverre Jezus’ koningsclaim als rebellie tegen het Romeinse gezag kon worden aangemerkt.

Pilatus: Door enkele tijdgenoten werd de prefect Pilatus als een wrede man gekenschetst. Al diverse malen was hij vanwege zijn bothed en respectloosheid voor hun godsdienst met de Joden in conflict gekomen.

Een gevangene vrijlaten: Onder het Romeinse recht mocht aan een verdachte amnestie worden verleend. De lokale gebruiken bepaalden wanneer deze procedure kon worden toegepast.

Jezus Barabbas: Waarschijnlijk was Barabbas een ‘zeloot’, een Joodse vrijheidsstrijder die guerrilla-tactieken tegen de Romeinen toepaste. Barabbas betekent in het Aramees, de handelstaal van die tijd, ‘zoon van vader’.

Rechterstoel: Blijkbaar werd het vonnis ergens buiten, voor het oog van de mensen uitgesproken.

Waste zijn handen: Dit vormde een symbolische handeling waarmee iemand zijn onschuld te kennen gaf. Aan deze episode is de uitdrukking 'hij wast zijn handen in onschuld' ontleend.

Kruisigen: De Romeinen executeerden veroordeelden onder meer door kruisiging. Dit was zo'n wrede en pijnlijke dood dat het verboden was om Romeinse staatsburgers op deze wijze terecht te stellen.

Geselen: Veroordeelde misdadigers werden uit praktische overwegingen voor hun terechtstelling geseseld. Door deze wonden overleden de slachtoffers namelijk sneller na hun kruisiging.

Gespreksvragen

- (31) Uit Jezus' biografieën blijkt dat het Romeinse rechtstelsysteem, beroemd over de hele wereld, in Jezus' situatie te wensen overliet. Heeft Jezus een eerlijk proces gehad? Zou een dergelijke procesgang in onze tijd ook nog mogelijk zijn?
- (32) Wie veroordeelde Jezus nu eigenlijk: De Joodse leiders? Of Pilatus? Of de wachtende menigte? En wat zou Barabbas gedacht hebben?

17

Vader, vergeef hun...

Inleiding

Jezus is door Pilatus veroordeeld. Hij wordt op transport gesteld naar het executie terrein. De veroordeelde werd met beide polsen aan een achter zijn rug liggende balk gespijkerd. Daarna werd de balk op een rechtopstaande paal gehesen. Zo hangt Jezus daar, ergens half tussen de hemel en de aarde. Wachtend op de langzame maar bijzonder pijnlijke dood door verstikking...

Tijd & plaats

De Romeinen kruisigden hun veroordeelden vaak naast een doorgaande weg. De afschrikwekkende vertoningen vergemakkelijkten namelijk hun gezagshandhaving. Jezus' kruisiging vindt op een heuvel vlak buiten Jeruzalem plaats. Het is een uur of negen in de ochtend. Tussen zijn gevangenneming en de terechtstelling zat nog geen halve dag...

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Lucas 23:32-48

Samen met Jezus werden nog twee anderen, beiden misdadigers, weggeleid om terechtgesteld te worden. Aangekomen bij de plek die de Schedelplaats heet, werd hij gekruisigd, samen met de

twee misdadigers, de een rechts van hem, de ander links. Jezus zei: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.' De soldaten verdeelden zijn kleren onder elkaar door erom te dobbelen.

Het volk stond toe te kijken. De leiders hoonden hem en zeiden: 'Anderen heeft hij gered; laat hij nu zichzelf redden als hij de messias van God is, zijn uitverkorene!' Ook de soldaten dreven de spot met hem, ze gingen voor hem staan en boden hem zure wijn aan, terwijl ze zeiden: 'Als je de koning van de Joden bent, red jezelf dan! Boven hem was een opschrift aangebracht: 'Dit is de koning van de Joden'.

Een van de gekruisigde misdadigers zei spottend tegen hem: 'Jij bent toch de messias? Red jezelf dan en ons erbij!' Maar de ander wees hem terecht met de woorden: 'Heb jij dan zelfs geen ontzag voor God nu je dezelfde straf ondergaat? Wij hebben onze straf verdiend en worden beloond naar onze daden. Maar die man heeft niets onwettigs gedaan.' En

hij zei: 'Jezus, denk aan mij wanneer u in uw koninkrijk komt.' Jezus antwoordde: 'Ik verzeker je: nog vandaag zul je met mij in het paradijs zijn.'

Rond het middaguur werd het donker in het hele land omdat de zon verduisterde. De duisternis hield drie uur aan. Toen scheurde het voorhangsel van de tempel doormidden. En Jezus riep met luide stem: 'Vader, in uw handen leg ik mijn geest.'

Toen hij dat gezegd had, blies hij de laatste adem uit. De centurio zag wat er gebeurd was en loofde God met de woorden: 'Werkelijk, deze mens was een rechtvaardige!' De mensen die voor het schouwspel samengekomen waren en de gebeurtenissen hadden gadeslagen, keerden terug naar huis, terwijl ze zich op de borst sloegen.

Toelichting

Op een heuvel staan drie kruisen. Drie veroordeelde mannen hangen eraan. Twee terroristen die zonder gewetenswroeging mensenlevens hadden genomen. En Jezus, waarvan zijn biografen vermelden dat hij mensen het leven wilde geven.

Er klinkt heel wat spot over Jezus. Van de soldaten die het karweitje hadden opgeknapt. Van de passerende reizigers die naar huis terugkeren na het paasfeest in Jeruzalem gevierd te hebben. En zelfs van beide opgehangen criminelen.

Jezus' reactie is treffend. Geen boosheid of cynisme, maar

rust. Hij bidt voor de soldaten dat God hun vergeeft. En aan één van de twee boeven belooft hij een nieuw leven, een leven aan de andere kant van de dood. De kale heuvel met de ruwe kruisen, gekenmerkt door bloed en pijn, vormt voor Jezus de weg naar zijn Vader. Trouwens niet alleen voor hem, maar ook voor de misdadiger. Hoe kan het dat op zo'n afgrijselijk toneel zulke hoopvolle woorden worden gesproken?

Voor veel christenen raakt deze scène de kern van hun geloof. Het is wat de bijbel elders toelicht: Jezus' dood opent voor mensen de weg van het leven. Eerst voor Barabbas – Jezus hangt als het ware aan zijn kruis. En dan ook voor die misdadiger op het andere kruis.

Zo sterft Jezus. Eén van de executeurs, de kapitein van het kruisigingspeloton, is diep onder de indruk. In plaats van een rochelend einde in een wrede verstikkingsdood geeft Jezus met een luide roep in alle rust zijn geest aan God over. Heeft zich hier toch een grote gerechtelijke dwaling voltrokken?

Noten

Misdadigers: Waarschijnlijk waren de gepleegde misdaden van dezelfde aard als die van Barabbas. Dan betrof het 'zeloten', rebellen tegen het Romeinse gezag. Wellicht dat het kruis van Jezus in eerste instantie ook voor Barabbas was bedoeld.

Schedelplaats: Deze locatie wordt ook wel 'Golgota' genoemd, een bekende naam in veel christelijke liederen.

Uitverkorene: Aanduiding voor de verwachte messias. Het benadrukt dat hij hiertoe door God zou worden uitgekozen.

Zure wijn: Soms werd een verzuurde wijn aan de veroordeelde aangeboden vanwege de licht verdovende werking.

Opschrift: Het was gebruikelijk om op een bordje bij de terechtgestelde de gepleegde misdrijven te vermelden.

Uw koninkrijk: Voor Joodse begrippen zou het koninkrijk van de messias op aarde worden opgericht. Uit de formulering – de misdadiger spreekt over 'uw koninkrijk' – blijkt dat hij in de stervende Jezus deze koning zag.

Het paradijs: Het paradijs is in de bijbel de plaats waar goede mensen na hun dood terechtkomen.

Het voorhangsel van de tempel: Als heilige plaats hadden de Joden een tempel in Jeruzalem. Volgens de bijbel woonde God in het allerbinnenste gedeelte. De toegang naar dit vertrek bestond uit een bijzonder fraai gordijn dat het 'voorhangsel' genoemd werd. Het was streng verboden om zomaar naar binnen te gaan.

Centurio: Romeinse officier, baas over honderd soldaten.

Op de borst slaan: Dit was een uiting van rouw.

Gespreksvragen

- (33) Lucas legt veel nadruk op de spanning tussen Jezus' eerdere koningsclaims en de spottende reacties hierop van omstanders. Wie zou er uiteindelijk het dichtste bij de waarheid zitten? Was Jezus nu wel of niet de door God beloofde verlosser?
- (34) Hoe komt het thema 'Jezus' dood geeft leven' in het bijbelverhaal tot uitdrukking? Heeft dit een samenhang met andere uitspraken van Jezus?

18

Als een lam...

Inleiding

We gaan weer een terug in de tijd, en wel opnieuw naar een oude profetie van Jesaja. Jezus' leerlingen herkenden in deze profetie iets van het lijden van Jezus. En wel dat Jezus' dood niet gewoon was, maar dat hij hierdoor anderen zou verlossen. Lees maar wat er staat.

Tijd & plaats

De onderstaande woorden zijn door Jesaja honderden jaren voor Jezus' geboorte opgeschreven. Toen al voorzag Jesaja dat het, destijds zelfstandige, koninkrijk Juda, overwonnen zou worden. Maar Jesaja zag ook herstel, zowel nationaal als in dieper opzicht. Daarin zou een lijdende man de hoofdrol spelen. Van oudsher herkenden de Joden hierin de komende messias.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Jesaja 53:1-12

Wie kan geloven wat wij hebben gehoord? Aan wie is de macht van de HEER geopenbaard? Als een loot schoot hij op onder Gods ogen, als een wortel die uitloopt in dorre grond. Onopvallend was zijn uiterlijk, hij miste iedere schoonheid, zijn aanblik kon ons

niet bekoren. Hij werd veracht, door mensen gemeden, hij was een man die het lijden kende en met ziekte vertrouwd was, een man die zijn gelaat voor ons verborg, veracht, door ons verguisd en geminacht.

Maar hij was het die onze ziekten

droeg, die ons lijden op zich nam. Wij echter zagen hem als een verstoteling, door God geslagen en vernederd. Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken. Voor ons welzijn werd hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing. Wij dwaalden rond als schapen, ieder zocht zijn eigen weg; maar de wandaden van ons allen liet de HEER op hem neerkomen. Hij werd mishandeld, maar verzette zich niet en deed zijn mond niet open. Als een schaap dat naar de slacht wordt geleid, als een ooi die stil is bij haar scheerders deed hij zijn mond niet open. Door een onrechtvaardig vonnis werd hij weggenomen. Wie van zijn tijdgenoten heeft er oog voor gehad? Hij werd verbannen uit het land der levenden, om de zonden van mijn volk werd hij

geslagen. Hij kreeg een graf bij misdadigers, zijn laatste rustplaats was bij de rijken; toch had hij nooit enig onrecht begaan, nooit bedrieglijke taal gesproken. Maar de HEER wilde hem breken, hij maakte hem ziek. Hij offerde zijn leven voor hun schuld, om zijn nageslacht te zien en lang te leven. En door zijn toedoen slaagde wat de HEER wilde. Na het lijden dat hij moest doorstaan, zag hij het licht en werd met kennis verzadigd. Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich. Daarom ken ik hem een plaats toe onder velen en zal hij met machtigen delen in de buit, omdat hij zijn leven prijs gaf aan de dood en zich tot de zondaars liet rekenen. Hij droeg echter de schuld van velen en nam het voor zondaars op.

Toelichting

Jesaja schildert een man die met lijden vertrouwd is. Hij heeft het zwaar te verduren. Als gevolg daarvan wordt hij door de mensen geminacht. Het is geen koning of prins die de aandacht trekt, maar het betreft een onopvallende maar eerlijke man. Net als veel andere gewone mensen. Iemand aan wie je snel voorbij loopt, zeker nu hij door God gestraft lijkt te worden...

Vanouds hebben christenen Jezus in deze profetie herkend, met name de taferelen van zijn veroordeling en terechtstel-

ling. Ook Jezus werd onschuldig mishandeld. Hij werd geseld, bespot en aan een kruis gespijkerd. Precies zoals de man uit de profetie protesteerde Jezus niet. De profeet brengt het beeld naar voren van een schattig, argeloos lammetje dat meegenomen wordt naar een slachthuis... Jezus bood geen weerstand toen ze hem boeiden. Hij verdedigde zich niet toen hij beschuldigd werd. Hij schreeuwde niet toen hij werd opgehangen. Hij vloekte niet, maar zegende daarentegen.

Maar Jesaja stopt niet op het fysieke niveau. Hij kijkt dieper naar de geestelijke werkelijkheid erachter. Achter het lijden en de pijn ziet hij een plan van God. De man kwam niet zomaar in de penarie terecht. God zelf bracht hem daar. 'Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken. Voor ons welzijn werd hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing.' Hij is als het ware geofferd om anderen te verlossen. Het valt samen met wat latere bijbelschrijvers over Jezus' kruisdood schrijven: door zijn onterechte terechtstelling wordt redding mogelijk voor anderen.

Eind goed, al goed. De profetie gaat immers verder. Na het graf lijkt de man te herleven. Zoals God hem eerst slagen toebracht, zo lijkt God hem vervolgens te willen eren. Was Jezus' dood dan niet het einde?

Noten

Loot (...) wortel: Dit zijn beelden uit de plantenwereld. De gedachte is dat te midden van een dorre wereld Jezus plotseling verscheen als een bijzonder iemand.

Door God geslagen: Een gekruisigde was volgens het oude testament door God vervloekt. Dit was ook de algemene opinie over Jezus: Als God met hem was, zou hij niet op een kruis geëindigd zijn. Het is opmerkelijk dat christenen in Jezus' sterven inderdaad Gods oordeel zien.

Om onze zonden werd hij doorboord: Christenen geloven dat God mensen om hun 'zonden' (dat is: hun schuld vanwege het overtreden van Gods geboden) moet straffen. Jezus zou in hun plaats hun zonden hebben gedragen.

Liet de HEER op hem neerkomen: Het lijden van de man blijkt van God zelf te komen. Het is in dit kader boeiend dat de bijbel Jezus' kruisiging op een dieper niveau ook aan God toeschrijft: 'God gaf zijn zoon'.

Land der levenden: Dichterlijke uitdrukking voor het leven op aarde.

Graf bij misdadigers (...) rustplaats bij de rijken: Hoewel Jezus aan het kruis tussen twee misdadigers stierf, werd hij begraven in het persoonlijke rotsgraf van de rijke Jozef van Arimatea.

Om zijn nageslacht te zien: In het nieuwe testament worden christenen wel beschouwd als afstammend van Jezus, de 'laatste Adam'.

Zag hij het licht: Een aanduiding voor herstel na het lijden. Het wordt wel uitgelegd als een verwijzing naar Jezus' opstanding uit de dood.

Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht: Hierin wordt een verwijzing gezien naar wat in het christelijk geloof de 'rechtvaardigmaking' heet. Dit houdt in dat mensen door Jezus' lijden en opstanding in Gods ogen 'rechtvaardigen' zouden worden.

Een plaats onder velen: Bedoeld wordt: een ereplaats.

Gespreksvragen

- (35) Welke aspecten van Jesaja's profetie zijn in Jezus 'uitgekomen'? En welke niet? Kun je zeggen dat de profetie in Jezus is vervuld? Of zou die toch ergens anders betrekking op hebben?
- (36) Volgens Jesaja's profetie zagen de omstanders wel het lijden van de man maar niet Gods achterliggende bedoeling. In hoeverre herken je dit bij Jezus? Is het mogelijk dat zich achter Jezus' terechtstelling nog een diepere laag bevindt, dus één of ander plan van God?

19

Het verdwenen lijk

Inleiding

De vreselijke dag van Jezus' terechtstelling is voorbij. Jezus is overleden. Hij is snel door enkele vrienden in een graf gelegd, nog vlak voordat de verplichte rustdag aanbrak. Merkwaardigerwijs wordt het lijk bewaakt. Maar als Jesaja's profetie leven na zijn dood voorzegt, kunnen een paar soldaten en een grote steen dat dan tegenhouden?

Tijd & plaats

Jezus was op vrijdag gestorven. Nu is het zondagmorgen, ergens bij het ochtendgloren. Twee vrouwen haasten zich naar Jezus' graf. De locatie? Een tuin ergens vlak bij Jeruzalem. Jezus was daar in een rotsgraf begraven. Hieronder volgt het verhaal dat de basis legt voor het jaarlijkse christelijke paasfeest...

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Matteüs 28:1-20

Na de sabbat, toen de ochtend van de eerste dag van de week gloorde, kwam Maria uit Magdala met de andere Maria naar het graf kijken. Plotseling begon de aarde hevig te beven, want een engel van de Heer daalde af uit

de hemel, liep naar het graf, rolde de steen weg en ging erop zitten. Hij lichtte als een bliksem en zijn kleding was wit als sneeuw. De bewakers beefden van angst en vielen als dood neer. De engel richtte zich tot de vrou-

wen en zei: 'Wees niet bang, ik weet dat jullie Jezus, de gekruisigde, zoeken. Hij is niet hier, hij is immers opgestaan, zoals hij gezegd heeft. Kijk maar, dat is de plaats waar hij gelegen heeft. En ga nu snel naar zijn leerlingen en zeg hun: "Hij is opgestaan uit de dood, en dit moeten jullie weten: hij gaat jullie voor naar Galilea, daar zul je hem zien." Dat is wat ik jullie te zeggen had.' Ontzet en opgetogen verlieten ze haastig het graf om het aan zijn leerlingen te gaan vertellen. Op dat moment kwam Jezus hun tegemoet en groette hen. Ze liepen op hem toe, grepen zijn voeten vast en bewezen hem eer. Daarop zei Jezus: 'Wees niet bang. Ga mijn broeders vertellen dat ze naar Galilea moeten gaan, daar zullen ze mij zien.'

Terwijl de vrouwen onderweg waren, gingen enkele van de bewakers naar de stad. Daar vertelden ze de hogepriesters alles wat er gebeurd was. Die vergaderden met de oudsten en besloten de soldaten een flinke som geld te

geven en hun op te dragen: 'Zeg maar: "Zijn leerlingen zijn 's nachts gekomen en hebben hem heimelijk weggehaald terwijl wij sliepen." En mocht dit de prefect ter ore komen, dan zullen wij hem wel bepraten en ervoor zorgen dat jullie buiten schot blijven.' Ze namen het geld aan en deden zoals hun was opgedragen. En tot op de dag van vandaag doet dit verhaal onder de Joden de ronde.

De elf leerlingen gingen naar Galilea, naar de berg waar Jezus hen had onderricht, en toen ze hem zagen bewezen ze hem eer, al twijfelden enkelen nog. Jezus kwam op hen toe en zei: 'Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde. Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest, en hun te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat ik jullie opgedragen heb. En houd dit voor ogen: ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld.'

Toelichting

Het moet een wonderlijke ochtend zijn geweest. Naar een begraafplaats gaan is geen opwekkende bezigheid, want afscheid doet pijn. Maar om dan een open graf aan te treffen, met een

paar bange soldaten en een lichtgevende hemelse verschijning ervoor, dat slaat alles. Een *once in a lifetime experience*. Jezus is er niet meer, vertelt de engel. Hij is uit de dood opgestaan...

Het is begrijpelijk dat de Joodse autoriteiten met het gebeuren in hun maag zitten. Er wordt wat zwijggeld aan de soldaten betaald. En het gerucht wordt rondgestrooid dat Jezus' lichaam is gestolen. Zouden zijn bange volgelingen dat echt gedaan hebben? Om dan enkele weken later van de dode mug een olifant te maken en overal enthousiast te vertellen dat Jezus weer levend is? Kan de 2000 jaar overspannende groei van de christelijke kerk hiermee verklaard worden?

Honderden mensen beweren Jezus na zijn opstanding te hebben ontmoet. Veel getuigenverslagen zijn al in de bijbel vastgelegd op een moment dat de getuigen zelf nog leefden en navraag mogelijk was. Ook van Jezus' elf leerlingen – geen twaalf meer, want Judas was gedeserteerd.

Bij een hernieuwde ontmoeting blijkt de situatie veranderd. Jezus heeft, zo vertelt hij, een volledig mandaat van God ontvangen. Hij geeft zijn volgelingen opdracht dat door te vertellen. Deze opdracht ligt aan de zendingsdrang van christenen ten grondslag. Een dode Jezus zou het einde van een illusie zijn, niet waard om je verder druk over te maken. Maar veel christenen geloven de getuigenverslagen. Maar dan draait het christelijke geloof om een levende Jezus en de hoop op een nieuwe toekomst...

Noten

Sabbat: De sabbat, zaterdag, was de wekelijkse rustdag voor de Joden. Er gold een strikt verbod op allerhande werk, waaronder het afleggen van gestorvenen.

Maria uit Magdala en de andere Maria: De eerste Maria was volgens het evangelieverhaal door Jezus verlost van enkele boze geesten. De tweede Maria is de moeder van een zekere Jakobus en Jozef. Sommigen veronderstellen dat dit Jezus' moeder betreft.

Rolde de steen weg: Rotsgraven (zoals het graf waarin Jezus lag) werden door een grote, rechtopstaande steen afgesloten. Deze kon vaak alleen door een paar sterke kerels worden weggerold.

Bewakers: Aangezien de Joden bang waren dat Jezus' discipelen zijn lichaam zouden stelen, hadden zij aan Pilatus om een paar soldaten gevraagd. Die stonden bij het graf op wacht.

Ga nu snel naar zijn leerlingen: Vrouwelijke getuigen werden in het oude Israël niet betrouwbaar geacht. Dat juist vrouwen de eerste boodschappers van Jezus' opstanding waren, lijkt daarom voor de authenticiteit van deze passage te spreken.

Mij is alle macht gegeven: Op andere plaatsen in de bijbel wordt nader toegelicht dat Jezus koninklijke macht van God heeft verkregen.

Maak alle volken tot mijn leerlingen: Alle Joodse leraars hadden leerlingen. Ongebruikelijk is echter dat Jezus' volgelingen zelf ook anderen tot zijn leerlingen moeten maken. Zeker als erbij staat dat dit niet alleen Israëlieten betrof, maar alle mensen hiervoor in aanmerking komen.

De voltooiing van de wereld: In de Joodse traditie betekende dit het moment waarop God een koninkrijk van vrede zal oprichten.

Gespreksvragen

- (37) Hoe betrouwbaar is het verslag van Jezus' opstanding uit de dood? Wat vind je van het verhaal van de omgekochte soldaten? Als Jezus' opstanding door zijn volgelingen verzonnen was, zou het verhaal er dan zo hebben uitgezien? Waarom wel/niet?
- (38) Als je weet dat christenen in Jezus' opstanding geloven, kun je dan iets van hun 'zendingsdrang' begrijpen?

20

Weg = weg?

Inleiding

Lucas heeft behalve zijn biografie over Jezus, het evangelie met de naam 'Lucas', ook nog een tweede boek geschreven. Dat is het bijbelboek 'Handelingen'. Het vertelt wat er na Jezus' dood en opstanding gebeurde, vooral hoe Jezus' volgelingen de kerk stichtten.

Tijd & plaats

Het is veertig dagen na Jezus' opstanding uit de dood. Verschillende mensen hebben Jezus ontmoet, vooral in de streek Galilea in het noorden van Israël. Nu zijn ze met elkaar op de Olijfberg, een heuvel vlak naast Jeruzalem. Dan gebeurt er iets bijzonders.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Handelingen 1:1-11

In mijn eerste boek, Theofilus, heb ik de daden en het onder-richt van Jezus beschreven, vanaf het begin tot aan de dag waarop hij in de hemel werd opgenomen, nadat hij de apostelen die hij door de heilige Geest had uitgekozen, had gezegd wat hun opdracht was. Na zijn lijden en

dood heeft hij hun herhaaldelijk bewezen dat hij leefde; gedurende veertig dagen is hij in hun midden verschenen en sprak hij met hen over het koninkrijk van God. Toen hij eens bij hen was, droeg hij hun op: 'Ga niet weg uit Jeruzalem, maar blijf daar wachten tot de belofte van de Vader,

waarover jullie van mij hebben gehoord, in vervulling zal gaan. Johannes doopte met water, maar binnenkort worden jullie gedoopt met de heilige Geest.’ Zij die bijeengekomen waren, vroegen hem: ‘Heer, gaat u dan binnen afzienbare tijd het koningschap over Israël herstellen?’ Hij antwoordde: ‘Het is niet jullie zaak om te weten wat de Vader in zijn macht heeft vastgesteld over de tijd en het ogenblik waarop deze gebeurtenissen zullen plaatsvinden. Maar wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en van mij

getuigen in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.’

Toen hij dit gezegd had, werd hij voor hun ogen omhooggeheven en opgenomen in een wolk, zodat ze hem niet meer zagen. Terwijl hij zo van hen wegging en zij nog steeds naar de hemel staarden, stonden er opeens twee mannen in witte gewaden bij hen. Ze zeiden: ‘Galileërs, wat staan jullie naar de hemel te kijken? Jezus, die uit jullie midden in de hemel is opgenomen, zal op dezelfde wijze terugkomen als jullie hem naar de hemel hebben zien gaan.’

Toelichting

Moet u zich voorstellen: je bent met iemand in gesprek en plotseling begint de betreffende persoon te zweven. Geen klein beetje, maar steeds hoger en hoger. Net als een ballon op weg naar de hemel. De verbazing van Jezus’ leerlingen is dan ook alleszins voorstelbaar. Maar Lucas noteert het toch. Als iets onverklaarbaar is, hoeft het nog niet onwaar te zijn, moet hij gedacht hebben. Zeker als er zoveel getuigenverklaringen beschikbaar zijn.

Jezus keert terug naar zijn Vader in de hemel. Althans, dat is hoe de bijbel dit toelicht. Zoals Jezus op een bijzondere manier gekomen was, zo verlaat hij de aarde ook op een merkwaardige manier. Niet door te sterven – dat was al eens gebeurd, maar betekende toch niet het einde. Jezus stijgt omhoog en wordt opgenomen in de wolk van Gods tegenwoordigheid. Jezus is weg. En daarmee is aan Jezus’ aanwezigheid een einde gekomen.

Maar is weg ook echt weg? Er verschijnen twee boodschappers. Net als bij Jezus' geboorte wordt zijn afscheid begeleid door engelen. Jezus is wel weg, zo vertellen zij, maar op dezelfde wijze komt hij ooit weer terug. Het herinnert aan wat Jezus zelf gezegd heeft: Op de wolken van de hemel komt hij eens terug, zoals een bliksem die uitgaat van het oosten naar het westen.

Dat is dus het einde van Jezus. Wel weg, maar niet écht weg. Want hij komt weer terug. Dat zegt de bijbel tenminste.

Noten

Theofilus: Lucas heeft zowel zijn evangelie als het boek Handelingen in de eerste plaats geschreven voor Theofilus, een verder onbekende man. Het doel van Lucas' beide boeken is om alles 'nauwkeurig na te gaan en deze gebeurtenissen in ordelijke vorm voor u, hooggeachte Theofilus, op schrift te stellen, om u te overtuigen van de betrouwbaarheid van de zaken waarin u onderricht bent' – aldus het begin van zijn evangelie.

Veertig dagen: Er zaten veertig dagen tussen Jezus' opstanding en zijn hemelvaart. Daarom wordt Hemelvaartsdag in de christelijke kalender op de veertigste dag na het Paasfeest gevierd. Aangezien Pasen altijd op een zondag wordt gevierd (en wel op de zondag na de eerste volle maan in de lente), valt Hemelvaartsdag steeds op een donderdag.

Belofte van de Vader: Verwezen wordt naar de belofte van Jezus dat hij de heilige Geest zou sturen.

Het koningschap over Israël: In het oude testament was voorzien dat de messias een nieuw koninkrijk Israël zou oprichten. De discipelen verwachtten blijkbaar nog steeds dat Jezus het tegen de toenmalige Romeinse bezetter zou opnemen.

Getuigen: Jezus' volgelingen waren oog- en oorgetuigen van Jezus' leven, zijn dood en opstanding. Zij moesten daarom de feiten hieromtrent aan anderen bevestigen.

Wolk: Sommige uitleggers herkennen hierin de wolk die boven de vroegere tempel zichtbaar was. Deze wolk vormde een zichtbaar teken van Gods aanwezigheid.

Twee mannen in witte gewaden: Waarschijnlijk zijn dit engelen.

Terugkomen: Christenen verwachten dat Jezus eens weer uit de hemel zal terugkeren.

Gespreksvragen

- (39)** De hemelvaart van Jezus vormt voor christenen de verklaring waarom Jezus wel uit de dood is opgestaan maar toch niet meer op aarde is. Is dit een geloofwaardige verklaring? In hoeverre is Lucas' verslag van de hemelvaart opgesmukt?
- (40)** Stel dat Jezus echt naar de hemel is gegaan en inderdaad op een dag zal terugkomen. Wat zouden hiervan de consequenties zijn?

21

Een oude bekende?

Inleiding

We maken een sprong in de tijd. Johannes, één van Jezus' volgelingen, is inmiddels oud en grijs geworden. Na Jezus' opstanding en hemelvaart had hij zich ingezet voor de verspreiding van het christelijke geloof. Daarvoor is hij uiteindelijk door de Romeinen gearresteerd en gedeporteerd naar een strafkolonie. Op deze eenzame plaats vindt een bijzondere ontmoeting plaats.

Tijd & plaats

We verplaatsen ons in de tijd naar een moment tussen de jaren 70 en 90 na Christus, minstens 40 jaar na Jezus' afscheid. Johannes moet inmiddels stokoud zijn. Hij bevindt zich op het Griekse Patmos, een eiland zo'n 80 kilometer uit de Turkse kust. Daar kreeg Johannes wonderlijke visioenen te zien. Deze heeft hij opgeschreven en vormen de inhoud van het laatste bijbelboek, het boek 'Openbaring'.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Openbaring 1:9-18

Ik, Johannes, uw broeder, die net als u in ellende verkeer, maar ook door Jezus met u deel in het koninkrijk en in standvastigheid – ik was op het eiland Patmos

omdat ik over God had gesproken en van Jezus had getuigd. Op de dag van de Heer raakte ik in vervoering. Ik hoorde achter me een luide stem, die klonk als een ba-

zuin en die tegen me zei: 'Schrijf alles wat je ziet in een boek en stuur dat naar de zeven gemeenten, naar Efeze, Smyrna, Pergamum, Tyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea.'

Ik draaide me om, om te zien welke stem er tegen mij sprak. Toen zag ik zeven gouden lampenstandaards, en daartussen iemand die eruitzag als een mens. Hij was gekleed in een lang gewaad en had een gouden band om zijn borst. Zijn hoofd en zijn haren waren wit als witte wol of als sneeuw, en zijn ogen waren als een vlamvend vuur. Zijn

voeten gloeiden als brons in een oven. Zijn stem klonk als het geluid van geweldige watermassa's. In zijn rechterhand had hij zeven sterren en uit zijn mond kwam een scherp, tweesnijdend zwaard. Zijn gezicht schitterde als de felle zon.

Toen ik hem zag viel ik als dood voor zijn voeten neer. Maar hij legde zijn rechterhand op me en zei: 'Wees niet bang. Ik ben de eerste en de laatste. Ik ben degene die leeft; ik was dood, maar ik leef, nu en tot in eeuwigheid. Ik heb de sleutels van de dood en van het dodenrijk.

Toelichting

Heel zijn leven heeft de oude Johannes zich ingezet om anderen over zijn ontmoeting met Jezus te vertellen. Ooit was hij één van Jezus' favoriete vrienden geweest. Hij had een bijzondere band met Jezus gehad en als misschien wel de meest intieme discipel had hij heel wat hartsgeheimen met zijn meester gedeeld. Nu is dat voorbij. Jezus is er al lang niet meer. En bovendien, erg eenvoudig is het niet om uit een strafkolonie te ontsnappen.

Dan gebeurt er iets bijzonders. Johannes ontmoet zijn oude vriend Jezus weer. Je zou denken dat zij elkaar in de armen zouden vliegen. Niets is minder waar. Johannes ziet zo'n stralende, goddelijke verschijning dat hij van schrik op de grond valt. Is dit de Jezus van vroeger? Zijn Jezus?

Jawel, het blijkt dezelfde te zijn. Maar toch anders. De man die hij ontmoet, is bekleed met het gezag van de hemel. Een stralend witte persoonlijkheid met ogen die overal

dwars doorheen kijken. Een stem als zware donderslagen en woorden die het beste met een vlijmscherp zwaard kunnen worden vergeleken. En een gezicht dat schittert en straalt als de mediterrane zon in al haar kracht. Om bang van te worden...

Tja, de Jezus die eens in Israël heeft geleefd, is niet meer. Daarvoor in de plaats presenteert de bijbel een Jezus die in de hemel woont. Dezelfde persoon als vroeger? Ja, wel dezelfde. Maar toch heel anders.

Noten

Ellende: Johannes was door het Romeinse gezag vanwege zijn christen-zijn veroordeeld en verbannen naar het (huidige) Griekse eiland Patmos.

Dag van de Heer: Dit is de zondag. Omdat Jezus op een zondag uit de dood was opgestaan, is deze dag voor christenen bijzonder.

Efeze, Smyrna, Pergamum, Tyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea: Zeven dicht bij elkaar gelegen steden gelegen in het Aziatische deel van het huidige Turkije. Het boek Openbaring was oorspronkelijk een rondzendbrief die aan de kerken in deze zeven plaatsen was gericht.

Zeven gouden lampenstandaards: In de tempel van Israël stond een zevenarmige kandelaar (een 'menora'). Nu ziet Johannes zeven afzonderlijke lampen (of beter: standaards voor olielampen), symbolen voor de zeven kerken in de genoemde plaatsen.

Iemand die eruit zag als een mens: Deze woorden verwijzen naar het oudtestamentische boek Daniël waar deze profeet een 'mens' (eigenlijk: 'mensenzoon') ziet die van God macht ontvangt. De persoon die Johannes ziet, vertoont gelijkenis met deze 'mensenzoon'. Hij draagt dan ook alle tekenen waardoor hij Goddelijk gezag uitstraalt.

Hoofd en haren wit als witte wol: De beschrijving van de mens die Johannes ziet komt ook overeen met de beschrijving van God in het bijbelboek Daniël. De suggestie is dat Jezus (als mens) bekleed is met Gods autoriteit en macht.

Zeven sterren: De sterren representeren vertegenwoordigers van de zeven genoemde kerken.

Een scherp, tweesnijdend zwaard: Een 'tweesnijdend' zwaard was een

zwaard dat aan twee kanten scherp was. Het symboliseert het oordeel dat de stralende man met zich mee zal brengen.

De sleutels van de dood en het dodenrijk: Het dodenrijk verwijst naar de plaats waar de overledenen zijn. In het Joodse denken werd deze afgesloten door een poort. Iemand die de sleutels hiervan had, had de macht om mensen daaruit terug te brengen.

Gespreksvragen

- (41) In de beeldspraak van Johannes wordt Jezus als iemand met gezag beschreven. Stel dat Jezus zo weer in contact zou komen met Pilatus. Hoe zou de ontmoeting dan verlopen? En wat zou er gebeuren als de Joodse leiders hem zouden tegenkomen?
- (42) Wat zou de consequentie zijn als Jezus inderdaad in onze wereld zou terugkomen op de wijze zoals Johannes hem zag? Wat zouden de mensen dan doen? En wat zou Jezus doen?

22

Van lam naar leeuw

Inleiding

Johannes, nog steeds gevangen op het eiland Patmos, krijgt een visioen. Hij wordt als het ware meegenomen naar de hemel. Daar ziet hij de troon van God, met allemaal wonderlijke wezens eromheen. Hij ziet vier mysterieuze dieren, vierentwintig oude mensen in witte kleren en ontelbare engelen. Maar de wonderlijkste ontmoeting is met een leeuw...

Tijd & plaats

Johannes ontvangt zijn visioen tegen het eind van de eerste eeuw na Christus. Maar de gebeurtenissen die hij ziet lijken in een onbekende tijd plaats te hebben. De locatie van handeling is dit keer (althans volgens het bijbelverhaal): de hemel. Zo ergens vlak voor de troon van God.

Wat staat hierover in de bijbel?

Waar staat het: Openbaring 5:1-14

Toen zag ik dit: degene die op de troon zat had in zijn rechterhand een boekrol die aan beide kanten beschreven was en met zeven zegels was verzegeld. Ik zag een machtige engel die met luide stem uitriep: 'Wie komt het toe de zegels te verbreken en de boekrol te

openen?' Maar er was niemand in de hemel of op aarde of onder de aarde die de boekrol kon openen en inzien. Het deed me veel verdriet dat blijkbaar niemand het verdiende om de boekrol te openen en hem in te zien. Toen zei een van de oudsten tegen mij:

‘Wees niet verdrietig. Want de leeuw uit de stam Juda, de telg van David, heeft de overwinning behaald, en daarom mag hij de boekrol met de zeven zegels openen.’

Midden voor de troon, tussen de vier wezens en de oudsten, zag ik een lam staan. Het zag eruit alsof het geslacht was en het had zeven horens en zeven ogen; dat zijn de zeven geesten van God die over de hele wereld zijn uitgestuurd. Het lam ging naar degene die op de troon zat en ontving de boekrol uit zijn rechterhand. Op hetzelfde moment wierpen de vier wezens en de vierentwintig oudsten zich voor het lam neer. Ieder van hen had een lier en een gouden schaal vol wierook; dat zijn de gebeden van de heiligen. En ze zetten een nieuw lied in: ‘U verdient het om de boekrol te ontvangen en zijn zegels te verbreken. Want u bent geslacht en met uw bloed hebt u

voor God mensen gekocht uit alle landen en volken, van elke stam en taal. U hebt voor onze God uit hen een koninkrijk gevormd en hen tot priesters gemaakt. Zij zullen als koningen heersen op aarde.’

Daarna hoorde ik het geluid van een groot aantal engelen rondom de troon, de wezens en de oudsten; het waren er oneindig veel, tienduizend maal tienduizenden, duizend maal duizenden. Met luide stem riepen ze: ‘Het lam dat geslacht is, komt alle macht, rijkdom en wijsheid toe, en alle kracht, eer, lof en dank.’ Elk schepsel in de hemel, op aarde, onder de aarde en in de zee, alles en iedereen hoorde ik zeggen: ‘Aan hem die op de troon zit en aan het lam komen de dank, de eer, de lof en de macht toe, tot in eeuwigheid.’ De vier wezens antwoordden: ‘Amen,’ en de oudsten wierpen zich in aanbidding neer.

Toelichting

We zouden het niet denken, maar als Johannes in zijn visioen de hemel binnenstapt, ziet hij als eerste een troon. Op aarde mag het soms chaos zijn, de hemel wordt gekenmerkt door rust. Er zit namelijk iemand op die troon. God dus.

Dan kijkt Johannes verder. Hij ziet dat God een boekrol vasthoudt. Deze boekrol blijkt symbolisch verbonden te zijn met de toekomst van de wereld. Hoe kan de hemelse rust op

aarde neerdalen? Hoe kan aan strijd en oorlogen, onderdrukking en armoede, ziekte en leed een einde worden gemaakt? Heel simpel: de boekrol moet opengemaakt worden. Alleen... wie kan dat doen?

Johannes' hart breekt. Zo dicht bij een oplossing voor de grote problemen van de wereld. Maar niemand blijkt in staat om het plan te effectueren. Dan gloort er hoop: Er is tóch iemand. De leeuw uit de stam van Juda, wordt hij genoemd. Dat zal dan wel een indrukwekkende verschijning zijn. Johannes rekt zijn nek uit. Waar is die leeuw dan?

Daar is de leeuw. Een afstammeling uit het oude koningsgeslacht van Juda, in het bezit van het erfrecht op de troon van Israël. Een leeuw, een overwinnaar. Daar staat hij. Wat is dat? Het is geen leeuw – Johannes ziet een lam... En niet zomaar een lam, maar een lam dat de sporen van een wrede dood draagt.

Maar één persoon voldoet aan dit profiel. Het is Jezus. Eens werd hij, in de woorden van de profeet Jesaja, gekenmerkt als een schaap dat naar het abattoir werd geleid. Nu herkent Johannes hem als het middelpunt van de hemel...

Bij de uitroep 'leeuw' verwacht de lezer een sterk figuur. Johannes schetst echter iemand op zijn allermest zwakst. Een beeld van Jezus? Vanuit het perspectief van de aarde lijkt hij een lam, mislukt, machteloos en wreed door zijn vijanden afgeslacht. Maar in de hemel wordt hij als overwinnaar gehuldigd. Gesymboliseerd door de leeuw claimt hij vervolgens de rechten van de aarde...

Noten

Degene die op de troon zat: Dit is God. Overigens wordt God zelf in het visioen niet beschreven, omdat hij hiervoor te heilig is.

Boekrol: Uit het vervolg van de Openbaring blijkt dat deze boekrol op één of andere wijze met de toekomst van de aarde is verbonden. Wellicht representeert het een eigendomsakte.

Verzegeld: De boekrol blijkt met zeven zegels te zijn dichtgemaakt. Bij

het openen hiervan komen er allerlei plagen op de aarde. Het eindigt ermee dat de aarde nieuw wordt gemaakt.

De leeuw uit de stam Juda, de telg van David: Deze symbolische namen geven aan dat de betreffende persoon afstamt uit de koningslijn Juda, en wel uit het koningshuis van koning David.

De vier wezens: Deze dieren lijken engelen te zijn. Het zou dan speciaal gaan om engelen die door God ingezet worden voor het uitvoeren van oordeel (zogenaamde 'cherubs').

De oudsten: Er zijn verschillende verklaringen wie deze oudsten zouden voorstellen. Wellicht stellen het de mensen voor die na hun dood bij God zijn.

Wierook: Wierook geurt sterk bij verbranding. Het vormt hier een symbool voor de gebeden van mensen, die als het ware 'opstijgen' naar God.

Een lam, alsof het geslacht was: Een lam is één van de meer argeloze dieren. Bovendien blijkt het lam dat Johannes ziet, geslacht. Het staat er dus als het ware na zijn dood, met de tekenen van de slacht nog zichtbaar. Het visioen vormt daarmee een treffend voorbeeld van hoe de bijbel macht aan Jezus toeschrijft: eens terechtgesteld en gedood, maar desalniettemin in de hemel tot koning gekroond!

Gespreksvragen

- (43) Wat vind je van het visioen zoals Johannes dit beschrijft? Lijkt dit een verzinsel? Of kan het toch een Goddelijke boodschap bevatten? Wat pleit voor het ene en wat voor het andere?
- (44) Even doordenkend over Johannes' visioen: Wat zou Jezus doen met de macht over de wereld die hij van God zou hebben gekregen? Wat merken wij daarvan?